

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDAN GÜNÜMÜZE ERMENİ TERÖRİZMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Elvin JAFARLI

(Y1512.305003)

**Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Uluslararası İlişkiler ve Terörizm Araştırmaları Programı**

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Gökhan DUMAN

Ocak, 2018

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Uluslararası İlişkiler ve Terorizm Araştırmaları Tezli Yüksek Lisans Programı Y1512.305003 numaralı öğrencisi Elvin JAFARLI'nın "BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINDAN GÜNÜMÜZE ERMENİ TERÖRİZMİ" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 20.09.2017 tarih ve 2017/23 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 22.11.2017 ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak 22.11.2017 kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : 12/01/2018

1) Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Gökhan DUMAN

2) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Gülşay Uğur GÖKSEL

3) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Didem DOĞANYILMAZ DUMAN

Not: Öğrencinin Tez savunmasında Başarılı olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Birinci Dünya Savaşından Günümüze Ermeni Terörizmi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../.../20..)

Elvin JAFARLI

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans tezimin oluşturulması sırasındaki çalışmalarında bana yol gösteren ve her konuda yardımcı olan danışman hocam **Yrd. Doç. Dr. Gökhan DUMAN'** a, teşekkür ve minnetlerimi sunarım.

Ocak, 2018

Elvin JAFARLI

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
1 GİRİŞ	1
2 TERÖRİZM TANIMI VE TARİHÇESİ	5
2.1 Kavram olarak terörizm.....	5
2.2 Terörizm değişimi ve gelişimi.....	9
2.3 On dokuzuncu ve yirminci yüzyılın başlarında uluslararası terörizm.....	13
2.3.1 Terörün Erken Teorileri	13
3 ERMENİ MESELESİ VE ERMENİ TERÖR HAREKETLERİ	16
3.1 Ermeni Meselesinin Ortaya Çıkışı ve Etkili Olan Faktörler	16
3.2 Ermeni Terör Hareketlerinin Tarihsel Gelişimi	21
3.3 Örgütlü terör dönemi	29
4 ERMENİ TERÖR ÖRGÜTLERİ	35
4.1 Armenakan Komitesi.....	35
4.2 Hınçak Komitesi.....	35
4.3 Taşnak Komitesi.....	37
4.4 ASALA.....	43
4.5 Türkiye'nin Ermeni Terörüne Karşı Politikaları	47
5 SONUÇ	54
KAYNAKLAR	61
ÖZGEÇMİŞ	66

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDAN GÜNÜMÜZE ERMENİ TERÖRİZMİ

ÖZET

Çeşitli ülkelerde yıllardan beri görülen Ermeni olayları günümüzde daha çok politik olarak devam etmektedir. Ancak daha önceki dönemlerde gerçekleştirilen kanlı eylemler “Uluslararası Terörizm” faaliyetleri arasında tarihte yerini almıştır. Gerçekleştirilen bu eylemlerin kanlı ve insanlık dışı olması ise daha fazla korku ve endişeyi meydana getirmiştir.

Ermeni örgütlerinin hedefinde Türkiye ve Türkiye Cumhuriyeti diplomatları yer alır. Tüm Ermenilerin ortak sesi olduklarını iddia eden bu örgütler, Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Azerbaycan'ı parçalayarak kendi hayali projelerini hayata geçirmeyi amaçlamaktadır.

Özellikle son yıllarda gündemi oldukça meşgul eden Ermeni meselesinin ortaya çıkışı ve bunu destekleyen ülkelerin amacının ne olduğu önceki dönemlerde Ermeni terör örgütlerinin de arkasındaki güçlerin kimler olduğunu gün yüzüne çıkartmıştır.

Sözde Ermeni Soykırımı'nın bazı ülkelere kabul edilmesi ve tarihi gerçeklerin saptırılarak özellikle Karabağ ve Hocalı olaylarının üzerinin örtülmesinin önüne bir türlü geçilememiş ve Ermeni devletinin yaptığı insanlık dışı olaylar yanına kar kalmıştır. Bu çalışmada geçmişten günümüze süre gelen Ermeni terörü ele alınarak tarihi gerçeklerin ışığında günümüzde de hala aynı zihniyetin ortaya çıkabileceğinin araştırılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Ermeni terörü, Karabağ, Hocalı, Türkiye, Terörizm.*

ARMENIAN TERRORISM FROM THE FIRST WORD WAR UNTIL TODAY

ABSTRACT

The Armenian incidents that have been seen in various countries for many years are still more politically active today. However, the bloody actions taken in previous periods took place in the history of “International Terrorism” activities. The bloody and inhumanity of these actions has brought more fear and anxiety.

Turkey and other Turkish diplomats are included in the target of these brutal Armenian organizations. These bloody organizations, claiming that all Armenians are the common voice, aim to pass on the imagination of their imaginary projects by breaking up the Turkey and the Azerbaijan.

Especially in recent years, the agenda of the Armenian Issue, which is very busy on the agenda, and what is the purpose of the countries that support it, have exposed the days behind the Armenian Terrorist Organizations.

The so-called Armenian Genocide has been rejected in some countries and the historical facts have been misrepresented and it has not been possible to cover in particular the Karabakh and Hodja events and the inhuman incidents of the Armenian state have been lost. In this study, it was aimed to investigate the fact that the same mentality may still appear today in the light of the historical reality by taking into consideration the Armenian Terrorism that has lasted from day to day.

Keywords: *Armenian terror, Karabag, Hocali, Turkey, Te*

1 GİRİŞ

Terörü tanımlama görevi karmaşıktır, ancak bu fenomenin yeterli bir şekilde anlaşılmasını sağlamak ve etkili bir şekilde baş etmek için kesinlikle gereklidir. Terörizmi tanımlamanın karmaşıklığı birçok açıdan vardır. Teröre ayak uydurmak için şiddet kullanan tarafların çeşitliliğinden kaynaklanmaktadır. Bu şiddetin kullanımı için (terörizm olarak sezgisel olarak tanımlayabildiğimiz) birçok farklı gerekçe de mevcuttur ve her biri kendi görüşlerini ve birçoğunun kendi görüşlerini edinen terörizmi tanımlayan birçok farklı taraflar olmuştur. 'terörizm' tanımlamanın özel bir yolu. Dolayısıyla, var olan "terörizm" in 100'den fazla tanımının olması şaşırtıcı değildir. "Terörizmi" bu çalışmanın amaçları için tanımlamak için kısa bir tarihsel iç görünümün başlaması yararlı olacaktır.

Osmanlı Devleti'nin asırlardır ayakta kalmasının temelinde, yönetimi altında bulunan halkı din, dil ve ırk ayrımı yapmadan adil bir şekilde idare etmesi yatmaktadır, İslamiyet'ten gelen adalet ve hoşgörü zihniyeti Osmanlı Devleti'nin yüzyıllarca ayakta kalmasını sağlayarak, halkın barış, refah ve adaletli bir şekilde tek bir çatı altında yaşamasını sağlamıştır. Osmanlı Devleti'nin kurulmasından yıkılışına değin geçen sürede Türk devlet geleneği olan dürüst ve adil yönetim anlayışı her zaman uygulanmıştır. (Gürün, 2006:4)

Ermeniler tarihte kısa dönemler dışında bir imparatorluk ya da bağımsız bir devlet olarak bulunmamıştır. Geçmişten günümüze dek hep azınlık olarak başka ülkelerin yönetimi altında yaşamışlardır. (Kundakçı, 2001:23)

Tarihte birçok devletin yönetimi altında yaşadıkları bilinmektedir. Kurulan Ermeni vilayetlerinin ise hemen hemen hepsi Ermenileri kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak isteyen devletler tarafından kurdurulmuştur. (Kundakçı, 2001:23)

Ermenilerin, milattan önce 6. Yüzyılda, Suriye'nin kuzeyinde ve Kilikya bölgesi civarında yaşamış olan Hitit topluluğundan oldukları ya da Nuh'un oğlu olan Hayk a dayandıkları Ermeni tarihçiler tarafından iddia edilmektedir. Ayrıca

tarihte, Ermenistan ismi ile gösterilen bölgede yaşayan ve günümüzde Ermeni diye bilinen toplumun, bahsedilen coğrafyanın neresinde yaşadıkları ve sayıları bilinmemektedir. (Binark, 1995:10-32)

Diğer tarihçiler gibi Ermeni tarihçiler de, soylarına dair herhangi bir fikir birliğine varamamışlardır. Kaynaklar tarandığında Ermenilerin tarih boyunca bir millet ve bağımsız bir devlet olmayı başaramadığını görmekteyiz. Buna dayanarak, neresi olursa olsun, herhangi bir toprak parçasına “burası bizim vatanımızdır” demeleri ancak sübjektif bir fikirden öteye gidemeyecektir. (Binark, 1995:10-32)

Türklerin Anadolu’yu hakimiyetleri altına almasının ardından Ermeniler, dillerini serbestçe konuşmaya devam etmişlerdir. Osmanlı Devleti, diğer azınlıklara uyguladığı politikaları Ermenilere de uygulayarak Ermeni dilinin ve Ermeni isimlerinin kullanılmasını serbest bırakmıştır. (Binark, 1995:10-32)

Fakat ilerleyen zaman içinde Osmanlı Devleti’nin gücünü kaybetmesiyle siyasi tarih terminolojisinde yerini almış olan “Şark Meselesi” kavramı gün yüzüne çıkmıştır. Bu kavram Osmanlı Devleti’nin Avrupa devletlerince parçalanmaya çalışılmasını ifade etmektedir. Şark Meselesinin en kapsamlı tanımlarından birinde: “Avrupa’da bulunan büyük devletlerin, Osmanlı İmparatorluğu’nu ekonomik ve siyasi nüfuzu altına almak veya sebepler ihdas ederek parçalamak ve Osmanlı Devleti idaresinde yaşayan muhtelif milletlerin istiklallerini temin etmek istemelerinden doğan tarihi meselelerin tamamıdır.” denilmektedir. Osmanlı Devleti’nin ihtişamını kaybettiği bu dönemde, Avrupa’nın, Osmanlı Devleti üzerine yaptığı hesaplara göre yapay yollar ile ortaya çıkarılan Ermeni meselesi, bilinmelidir ki, Avrupa’nın ve Rusya’nın ekonomik, fikri, siyasi, dini ve kültürel menfaatlerinden kaynaklanmıştır. (Binark, 1995:10-32)

Sanayileşmiş Avrupa ülkeleri, sömürgecilik yarışına girmişler, ilerleyen zamanla beraber öneminin artması ve paylaşımı ifade edecek kaynakların temini adına Osmanlı İmparatorluğu’nu hedef olarak atamışlar ve bu amaca paralel olarak da Osmanlı Devleti himayesinde bulunan Hıristiyan toplumları, Osmanlı Devleti’ni parçalama amaçları da maşa olarak kullanmışlardır. Bu güçler, emelleri doğrultusunda, doğu illerinde kurulması planlanan “Büyük Ermenistan”, literatürdeki tanımıyla “Integral Armenia” sözünü Ermenilere

vermişlerdir. Günümüze değin varlığını sürdürebilmiş Ermeni taleplerinin temelini İngiltere, Fransa ve İtalya gibi I. Dünya Savaşı dönemi devletlerinin bu vaadi oluşturmaktadır. (Gürün, 2006:50)

1870 yılında Büyük Ermenistan hayaliyle başlamış olan ve birçok masum insanın canının yandığı olaylar sonucunda, Ermenilerin, I. Dünya Savaşı'nda zorunlu göç (tehcir) ettirilmeleri dönemin yöneticileri tarafından kararlaştırılmıştı. Göç esnasında yaşanan kayıpların tüm dünyaya propaganda aracı olarak yanlış aktarılması ve bunun intikamının ne şartta olursa olsun alınacağına sıklıkla belirtilmesi, örgütlü Ermeni terörünün temellerini atmıştır. Bu politikanın güttüğü amaç; ortak bir Ermeni ülküsünün ve sahip olunamayan ortak bir millet bilincinin oluşturulmaya çalışılmasıdır.

Bu politikanın ışığında diasporada birlik olmuşlar ve sözlerinin geçtiği ülkelerde Türk düşmanlığını yayarak uluslararası düzeyde Türkiye aleyhine kamuoyu meydana getirmişlerdir (Gürün, 2006:50).

1960'lı yıllara gelindiğinde, Ermeni'ler, terörü strateji olarak kullanmaya başlamışlar ve belirlenen hedeflere karşı -ki bu hedefler özellikle Türk diplomatlardan oluşmaktadır- fiili terör eylemleri uygulamışlardır. 1974-1985 yıllarında yapılan ASALA, Ermeni davasını savunmak adına kurulmuş, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı terör eylemlerini planlamış ve gerçekleştirmiştir. Ermeni terörünün bu artışı da Türkiye Cumhuriyeti'ni oldukça sıkıntılı bir döneme sokmuştur (Gürün, 2006:51).

Bu çalışmanın ana konusunu oluşturan Ermeni terörü, filizlendiği ilk dönemden itibaren hedefledikleri, bağlantı kurdukları güçler, ikili ilişkileri ve eylemleri gibi farklı yönleriyle ele alınmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden başlayan ve günümüze dek süregelen Ermeni terörü üzerine yapılan bu çalışma ile medyada büyük bir gündem yaratan Ermeni sorununu ve sözde soykırım propagandasının rolünü üstlenmiş olan Ermeni terör örgütlerini incelenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti tarihine damgasını vuran Ermeni terör örgütlerinin incelenmesi ve günümüzde halen devam etmekte olan Ermeni terörünün yeniden yapılanması, araştırmanın kapsamında yer almaktadır.

Çalışmanın gerçekleştirilmesinde esas olan, literatürden edinilen bilgilerin ışığında, güncel gelişmelerle ve farklı perspektifler ile ele alınması, irdelenmesi ve yorumlanması yöntem olarak benimsenmiştir.

2 TERÖRİZM TANIMI VE TARİHÇESİ

2.1 Kavram olarak terörizm

Terörizm kelimesi yeni değildir ve kaydedilen tarihin ilk zamanlarından beri kullanılmasına rağmen, terörizmin tanımlanması nispeten zor olabilir.

Terörizm, hem taktik hem de strateji olarak çeşitli şekillerde tanımlanmıştır; bir suç ve kutsal bir görev; baskıya karşı haklı bir tepki ve affedilmez bir iğrenme. Açıkçası, çok şey, kimin bakış açısı temsil edildiğine bağlı. Terörizm, çoğunlukla, bir çatışmada zayıf yan için etkili bir taktik olmuştur. Asimetrik bir çatışma biçimi olarak, zorlayıcı gücü, maliyetin bir kısmında askeri gücün pek çok avantajı ile karşılar. Saldırgan doğa ve küçük boyutlu terörist örgütlerden dolayı, rakiplerine karşı savunmak veya caydırmak için net bir organizasyon önermemektedirler.

Bu nedenle, ön alımın bu kadar önemli olduğu düşünülüyor. Bazı durumlarda, terör, rakibin tehdidin doğasını anlamaması, terörizmi suç faaliyeti için yanlış yapmaması koşuluyla bir çatışma yürütmenin bir aracı olmuştur. Bu özelliklerden dolayı, terörizm, dünya çapında aşırı hedefler peşinde koşanlar arasında gittikçe daha yaygın hale geldi. Ancak popülerliğine rağmen, terörizm bulantı konsepti olabilir. ABD Hükümeti içinde bile, terörle ve aşırılık yanlışlıkla mücadelede farklı işlevlerden sorumlu birimler farklı tanımlar kullanmaktadır. (Williams, Howard. 1996. 12)

ABD Savunma Bakanlığı terörizm "yasalara aykırı şiddetin ya da korkuyu beslemek için hukuka aykırı şiddetin tehdidinin hesaplı olarak kullanılması, hükümetleri ya da toplulukları genellikle siyasi, dini ya da ideolojik olan hedefler için zorlamak ya da saklamaya çalışmak" olarak tanımlıyor. Bu tanım dahilinde üç temel unsur var - şiddet, korku ve yıldırma - ve her bir öge mağdurlarında terör üretiyor. FBI, şu tanımlamayı kullanıyor: "Terörizm, bir hükümeti, sivil nüfusu ya da herhangi bir bölümünü siyasal ya da toplumsal amaçları ilerletmek için gözdağı vermek ya da zorlamak için kişi ya da mülke

karşı şiddet ve şiddetin kanunsuz biçimde kullanılması". ABD Dışişleri Bakanlığı, terörizmi "genellikle bir izleyiciyi etkilemek üzere tasarlanan alt ulusal gruplar ya da gizli ajanlar tarafından savaşı önlemeyen hedeflere karşı önceden tasarlanmış, siyasi olarak motive edilmiş şiddet" olarak tanımlıyor.

Birleşik Devletler Hükümetinin dışında, terimlerin tanımlarda vurgulanan özelliklerinde daha büyük değişiklikler var. Birleşmiş Milletler 1992'de şu terörizm tanımını üretti; "(Suikastın aksine) doğrudan şiddet hedefleri ana hedefleri olmayan, (yarı) gizemli birey, grup ya da devlet aktörleri tarafından işsizlik, ceza ya da politik nedenlerden dolayı istihdam edilen kaygıyı uyandıran, tekrarlanan şiddet eylemi yöntemi" . En yaygın kabul gören akademik tanım, yukarıda belirtilen BM tanımı ile başlar ve sonunda iki kelimeyi de ekleyerek sonunda 77 kelimeyi bulur; "mesaj üretenleri" ve "şiddete dayalı iletişim süreçleri" gibi geniş kapsamlı kavramlar içeren bir araçtır. İngiliz Hükümeti'nin 1974'ten itibaren terörizm tanımını daha az spesifik ve daha az ayrıntısına kadar "... siyasi amaçlar için şiddeti kullanması ve kamuoyunu veya kamuoyunun herhangi bir kesimini korku."

Terörizm, bir kitleyi hemen kurbanın ötesinde etkileyen bir cezai eylemdir. Teröristlerin stratejisi, yerel halkın, hükümetin ve dünyanın dikkatini çeken şiddet eylemleri yapmaktır. Teröristler saldırılarını, en büyük tanıtımın elde edilmesi için planlıyor ve karşıtlarını simgeleyen hedefler seçiyor. Terör eyleminin etkinliği, eylemin kendisinde değil halkın veya hükümetin eylemle ilgili tepkilerinde yatmaktadır. Örneğin, 1972'de Münih Olimpiyatları'nda, Siyah Eylül Organizasyonu 11 İsrailliyi öldürdü. Hemen kurbanlar İsraillilerdi. Ancak gerçek hedef, televizyondaki olayı izleyen yaklaşık 1 milyar insandı. İzleyen milyarlarca insan korkuya girilecek - ki bu terörün nihai hedefi. Bu korkunun ortaya çıkması, fiziksel zarar / gizli ölümü, para kaybetme korkusu ya da ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerden kaynaklanan finansal terörizm, toplumun kritik teknolojik altyapılarına zarar veren siber terörizm ve insanların davranışlarını etkilemek için tasarlanmış psikolojik terörizm tehditlerinden olabilir . Terörizm bir aşırı tepki üretmek üzere tasarlanmış ve anekdot olarak hemen hemen her zaman başarıyla sonuçlanıyor. Toplumlar kendilerini kapatma eğilimindedir ve hükümetler herkesi kısıtlayan ve ihlal eden taktikler kullanmaktadır.(Waltz, Kenneth. Fall 1993,8-9)

Siyah Eylül Örgütü, Filistinli mültecilerin durumu ile ilgili görüşlerini kamuya açıklamak için Münih Olimpiyatlarının yüksek görünürlüğünü kullandı. Benzer şekilde, Ekim 1983'te Ortadoğu teröristleri Beyrut Uluslararası Havalimanı'ndaki Deniz Tabur Giriş Takım Merkezi karargahını bombaladı. Hemen kurbanları öldürülen 241 ABD askeri personeli ve 100'den fazla kişi yaralandı. Gerçek hedefleri Amerikan halkı ve ABD Kongresi idi. Onların bir şiddet eylemi, Amerika Birleşik Devletleri'nin Beyrut'tan Karabağ'ı geri çekme kararını etkiledi ve bu nedenle terörist bir başarı olarak değerlendirildi.

Terörizm için üç perspektif var: teröristler, kurbanlar ve genel halk. "Bir insanın teröristi başka bir erkeğin özgürlük savaşçısı" ifadesi, teröristlerin kendilerinin memnuniyetle kabul edeceği görüşündedir. Teröristler kendilerini kötü olarak görmüyor. Onların, amaçlarına ulaşmak için mümkün olan her türlü yolla, meşru savaşçılar olduklarına, inandıklarından dolayı savaştıklarına inanıyorlar. Bir terörist eylemin kurbanı, teröristi, insan hayatını hiç dikkate almadan bir suçlu olarak görüyor. Genel kamuoyunun görüşleri en istikrarsız olabilir. Teröristler, genel kamuoyunun kendi bakış açısını sarsmak isteyen bir Robin Hood imajını teşvik etmek için büyük sıkıntılar çekiyorlar. Terörizmin bu sempatik görünümü, psikolojik savaşlarının ayrılmaz bir parçası haline geldi ve hükümetler, medya ve diğer kuruluşlar tarafından şiddetle karşılandı.

Terör eylemleri veya bu tür tehdit tehdidi binyıl boyunca var olmuştur. Modern ulus-devletten daha uzun bir geçmişe sahip olmasına rağmen, hükümetler ve onların haklarına itaat edenler tarafından terörün kullanımı halen iyi anlaşılmamıştır. Terörün kendisinin anlamı açık olsa da, gerçek dünyadaki aktörler ve aktörler için uygulandığında şaşkın olur. Bunun bir kısmı, sosyal ve siyasal çevredeki her düzeyde aktörlerin terör taktiği kullanmasından kaynaklanıyor. Unabomber, yalnız terör kampanyasıyla suçlu, terörist veya devrimci midir?

1790'larda Fransa nüfusuna karşı sistematik bir devlet terörü kurarak terörizm kelimesini icat eden Fransız devrimci hükümetlerle karşılaştırılarak binlerce kişi öldürüldü? Ya Batı Almanya'nın Baader-Mienhof Çetesi ya da Birleşik Devletler'deki Weather Underground gibi devrimci terörist gruplarla aynıdır?

Öyleyse, terör kullanan aktörlerin boyutlarının ve siyasi meşruiyetlerinin ayrımının, terörizmin neyin olup olmadığı hakkında sorular ortaya çıktığını görüyoruz. Ahlaki eşdeğerlik kavramı, terörizmin tanımını da genişletmek ve bulanıklaştırmak için sıklıkla bir argüman olarak kullanılır. Bu kavram, bir eylemin sonucunun, niyet değil, önemli olan şey olduğunu savunuyor. Üniformalı askeri güçlerin meşru bir askeri hedef üzerine düzenlediği bir saldırı sonucu sivillere karşı teminata yönelik ya da istemeden yapılan zarar, bu zararın yaratılması amacıyla kasıtlı olarak sivil hedefe yönlendirilen bir terörist bombayla aynı.

Basitçe söylemek gerekirse, bir şehir sokağında bir araba bombası ve bir tanka bomba atan bir jet savaşçısı ölüm ve terör üreten şiddet eylemleri. Dolayısıyla (bu argümanın en uç noktasında) herhangi bir askeri eylem sadece teröre farklı bir isimle işaret etmektir. Ünlü cümlenin arkasındaki mantık budur: "Bir insanın teröristi başka bir erkeğin özgürlük savaşçısıdır". Ayrıca, gerçeğin ardından başarılı devrimci hareketler tarafından terörün meşrulaştırılması için kullanılan bir mirastır.

Teröre yıllar boyunca sahip olduğu esneklik ve uyumluluk, karışıklığa katkıda bulunmuştur. Statükoyu bozmak, yeniden düzenlemek veya yok etmek isteyenler, hedeflerine ulaşmak için yeni ve yaratıcı yollar aramaktalar. Teröristlerin taktik ve tekniklerindeki değişiklikler önemlidir, ancak terörizmin kullanıldığı nedenlerin ve sosyal bağlamların artması daha da önemlidir.

Son 20 yılda teröristler, siyasi veya dini nedenlerle iddia edilen aşırı derecede şiddet içeren davranışlarda bulunmuşlardır. Siyasi ideoloji en soldan sağa doğru değişir. Örneğin, en uç sol, devrimci seçkinler tarafından yönetilen bir işçi devrimi önermekte olan Marksistler ve Leninistler gibi gruplardan oluşabilir. En sağda, tipik olarak devletin ve iş liderliğinin birleşmesine inanan diktatörlükler buluyoruz. (Waltz, Kenneth. Fall 1993, 12)

Milliyetçilik, bir grup insanın veya bir ulusun çıkarlarına veya kültürüne bağlılıktır. Tipik olarak, milliyetçiler ortak bir etnik kökene sahiptir ve vatan kurmak ya da vatanını yeniden kazanmak istemektedir.

Dini aşırı dinleyiciler genellikle laik hükümetlerin otoritesini reddederler ve dini inançlarına dayanmayan yasal sistemleri gayri meşru olarak görürler.

Genellikle modernleşme çabalarını geleneksel kültüre zarar veren unsurlar olarak görüyorlar.

Özel ilgi grupları, birçok meşru nedene bağlı radikal saçmalarda insanları içerir; Örneğin, anti-afort görüntülerini, hayvan haklarını ve radikal çevreciliği desteklemek için terörizm ve aşırılık kullanan insanlar. Bu gruplar, şiddetin amaçlarını gerçekleştirmek için ahlaki olarak haklı olduğuna inanıyor.

2.2 Terörizm değişimi ve gelişimi

Terörizm sürekli değişiyor. Yüzeyde "yasadışı şiddetin hesaplı kullanımı ya da korkuyu beslemek için kanunsuz şiddet tehdidi" söz konusuysa da, düşmanlarımızın baskın stratejik aracı haline gelmektedir. Terörizm, 21. yüzyılın temel düzensiz savaş stratejisine dönüştüğünde, dünya sosyo-politik ortamındaki değişime adapte oluyor. Bu değişikliklerden bazıları teröristlerin faaliyet göstermelerini, finansman temin etmelerini ve yeni yetenekler geliştirmelerini kolaylaştırıyor. Diğer değişiklikler, terörü genelde dünya ile farklı bir ilişki haline getiriyor.

Bu değişiklikleri bağlam içine koymak için başkaları tarafından öncülük edilen teknikler üzerine her başarılı evrim oluşumu ile birlikte terörizmin tarihsel gelişimine bakmak gerekecektir. Bu evrim, çatışma ve uluslararası ilişkilerin doğasındaki gelişmeler tarafından yönlendirilir. Ayrıca aktörleri ve onların motivasyonlarını anlamak için gelecek çatışmaların olası nedenlerinin bazıları göz önüne almak gerekiyor. Son olarak, terörizmin çatışmanın bu evrimine nasıl entegre olacağını ve ABD askeri güçleri için bunun ne anlama geldiğini inceliyoruz.

Terörizmin gelişimini ve tarih boyunca terörün kullanımını tarif ederken, geçmişte toplum ve hükümet biçimlerinin bugünkü durumlardan önemli ölçüde farklı olduğunu unutmamak gerekir. Modern ulus devletler bugünkü biçiminde 1648'e kadar varolmadı (Westfalen Antlaşması) ve devletin savaşa karşı tekeli ya da devletlerarası şiddet daha yeni. Merkezi hükümetlerin olmaması, terörün tek bir baskın siyasi otorite olmadığı için siyasi bir değişimi etkilemek için bir yöntem olarak kullanılmasını imkansız hale getirdi. Ayrıca, merkezi otoritenin bulunmaması savaş oyunu daha çok oyuncuya açtı. Ulusal ordular yerine,

egemen olmayan çeşitli soylular, paralı askerler, dini grupların liderleri veya ticari şirketler savaşa katıldı. Savaşa katılanların, meşru olduğu düşünülüyordu. Bu, ulusların savaşa girdiği modern çağın aksine, özel katılım aslında yasadışıdır. (Shafritz, Jay M. 1991, 11)

1990'ların sonunda, terörizmin değiştiği açık bir hale geldi. Bazı analistler, 'yeni terörizm' terimini teröristlerin şiddetlerini sergilemek ve teröristler için temelde yeni yollar olduğuna inandıklarını anlatmak için kullandılar. Ayrıca, 'yeni terörizm' in geç modernitenin güçlerinden ve özellikle kendilerini aşağıdaki paragrafta ele alınacak üç alanda ortaya çıkmış olan küreselleşmeden kaynaklandığını savunuyorlardı.

Birincisi, terörist gruplar nispeten küçük örgütler olmayı sürdürüyorlar, ancak yapıları daha yaygınlaştı ve ulaşımı ulusötesi alana doğru genişledi. 'Eski' terörizmin daha resmi organizasyonlarının aksine, 'yeni' terörist gruplar genellikle şebekeler olarak tanımlanır, çünkü hiyerarşiler kişisel ilişkilerle değiştirilir. Önemli olan başkasının resmi rütbesi değil, bildikleri ve kolaylaştırabilecekleri bağlantı türüdür. Dahası, bu yapılar genellikle ulusal sınırların ötesine uzanır. Genellikle tüm grup faaliyetlerinin ilişkilendirilebileceği iyi tanımlanmış bir coğrafi ağırlık merkezi olan eski terörizmden farklı olarak, bazı yeni teröristlerin tek bir daimi coğrafi referans noktası yoktur. El Kaide örneğinin gösterdiği gibi, grubun operasyonlarının çoğunun gerçekleştiği yer, yeni katılanların çoğunluğunun nereden geldiği veya liderliğinin nerede bulunduğu ile aynı olmayabilir.

Bu dönüşümün bir sonucu olarak ucuz uluslararası seyahat ve modern iletişim teknolojileri sorumludur. Örneğin, artık coğrafi mesafeye göre kısıtlanmayan terörist gruplar, örgütlerini kurma ve eğitim kamplarına ev sahipliği yapmak için gevşek güvenlik rejimleriyle 'zayıf' veya 'başarısız' devletlerden yararlanabilmişlerdir. Aynı zamanda, dikkate alınması gereken daha geniş kapsamlı gelişmeler var. Örneğin, uluslarötesi kimliklere olan talep, küresel göç ve kimliklerin bölünmesi ile göz önüne alınmadan anlaşılabilir; bu sayı, artan sayıda insanı -özellikle Batı Avrupa'ya göç edenlerin ikinci ve üçüncü nesil torunları- ulusal referans noktasına sahip olmayan fikirler ve ideolojiler. Dahası, İnternet, (küresel) topluluk duygusunun tasarlanabileceği tamamen yeni bir sosyal çevre yarattı.

Önemli değişikliklerin yaşandığı ikinci alan teröristlerin amaç ve ideolojileri. Bruce Hoffman'ın belirttiği gibi, 1960'ların sonunda, dünyanın herhangi bir yerinde tek bir terörist grup dinsel motivasyona sahip olarak nitelendirilemezken, 1990'ların ortalarından itibaren 'paylaşımı' terörist grupların neredeyse üçte birine yükseldi. Buna, Birleşik Devletler'deki Hıristiyan kürtaj düşürücüleri, Batı Şeria'daki Yahudi aşırılıklar, Budistten esinlenilmiş kült Aum Shinrikyo (1995'de Tokyo yeraltısına yapılan sinir gazı saldırısından sorumlu) ve Hizbullah'dan Hizbullah'a kadar değişen çeşitli gruplar El Kaide. Elbette milliyetçilik, terörizmin güçlü bir motivasyon kaynağı olmayı sürdürüyor.(Roberts, Adam. Spring 2002,22)

Bununla birlikte şunu belirtmek gerekir ki - terörist gruplar tarafından benimsenen milliyetçiliğin laik ve / veya sol kanat milliyetçilik olduğu yerlerin birçoğunda artık dini temalarla karıştırılmıştır. Örneğin İsrail / Filistin çatışmasında, (laik) FKÖ (din tarafından ilham edilen) Hamas'a yol açtı. Aynı şekilde, Çeçenya'da ve Keşmir'de, eski laik gruplar şimdi dini temaları ve sembolleri benimsediler.

İdeolojik olarak, dini ilham alan terörizmin yükselişi, 1970'lerde başlayan "dinsel canlanma" sözcüğüne dayanmaktadır. Muhtemelen din için yenilenen ilgi, geç modernite ve daha sonra küreselleşme ile karşılaşmanın neden olduğu güvensizlik ve belirsizlik duygularına az ya da çok tutarlı bir yanıt oluşturmuştur. Bu anlamda - görünüşte anakronist olsa da - dini yeniden doğuş, onun oluşumunda ve tezahürlerinde tamamen modern olarak görülmelidir. Gerçekten de canlandırma hareketlerinin siyasallaştırılması, çoğunlukla modern ve laik ideolojilerin (özellikle Arap dünyasında) algılanan başarısızlıktan ve / veya 'fundamentalist' yaşam biçimleriyle gittikçe artan seküler ve liberal toplumlar arasındaki geniş uçurumdan (özellikle de Batı'da) kaynaklanmaktadır. . Her iki durumda da, bu çatışmalar toplumu dini ilkelere göre radikal bir şekilde değiştirmeyi ve böylece bazı eylemcilerini politik alana itti.

Üçüncüsü, terörizm bir yöntem olarak gelişti. Söylemeye gerek yok, eski teröristler sıklıkla sivilleri öldürdüler ve - bazen - operasyonları çok sayıda yaralı üretmeyi amaçlıyordu. Bununla birlikte, yeni terörizm döneminde, sivil nüfusa yönelik toplu kazazede meydana gelen saldırılar 'hatalar' veya 'istisnalar' yerine rutin ve kasıh hale gelmiş gibi görünüyor ve teröristlerin kitle imha

silahlarını kullanması ilk kez gerçek bir hale geldi olasılık. Nitekim, terörist olayları kaydeden tüm önemli veri tabanları, kitle kazaları saldırılarının belirsiz terimlerle birlikte yükseldiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, hangi veri tabanlarının sıklıkla kaydetmediği ölümcüllüğün artmasına vahşet artışının eşlik etmesi. Kısmen, elbette ki bu, sivil nüfusun kasıtlı hedeflemesine (çoğunlukla intihar bombacısı yoluyla) yansıtılır ancak aynı zamanda, onlarca yıl önce düşünülemez olmuş olan kaçırma kurbanlarının kamuya açık kesiminde olduğu gibi bireysel taktiklere bakıldığında da belirgin hale gelir. İnsanları öldürmek, belirli bir terör eylemi yoluyla elde edilebilecek iletişimsel etkilere ikincil olarak kullanılmaktayken, şimdi iki husus var - şiddetin uğruna şiddet ve sembolik değeri - birleşmiş gibi görünüyor.

Bu eğilim için makul açıklamalar var. Bir yandan, izleyicilerin televizyon ekranlarında şiddeti görmeye duyarsızlaştığı ve medya kullanımının daha çeşitlendirildiği bir dönemde, şok edici veya korkutucu addedilen eşik arttı; böylece daha da korkunç ve ölümcül saldırılar oluştu teröristlerin "geçip" insanlara ulaşabilmesi ve tutum ve davranışlarını etkilemesi için gereklidir.

Öte yandan, daha ölümcül ve zalimane olma eğilimi, 'evrenselci' (özellikle de sol kanat) ideolojilerin azalması ve bazı etnik, dini veya ırk gruplarını 'diğerleri' olarak tanımlayan 'belirli' fikirlerle değiştirilmesiyle desteklenmektedir ', yani kendi insanından daha az insan ya da daha az değer düşünüyor. (Roberts, Adam. Spring 2002,27)

Dinsel açıdan ilham alan ideolojiler elbette bu eğilimin bir parçasıdır, ancak bu tür 'kimlik ideolojileri' birçok ulusalcı grubun faaliyetlerinin altında yatmaktadır. Birlikte ele alındığında, bu eğilimler - terörist grup yapılarının yayılması ve ulusötesi hale getirilmesi; dini ilham edilen ideolojilerin yükselişi; ve terör operasyonlarının ölümcüllüğü ve vahşeti - yaygın olarak "yeni terörizm" olarak anılacaktır. Terim, son otuz yılda yaşanan önemli gelişmeleri anlatıyor. Bununla birlikte, dönüşümün tekdüzeli ve evrensel olduğunu ve tüm terörist grupların şimdi ulus ötesi ağlar üreten kitlesel kayıplara dönüştüğünü önermemektedir. Ayrıca, bu yeni eğilimlerin önümüzdeki on yıl boyunca önemsiz ve / veya kesintisiz devam edeceği anlamına da gelmiyor. Tahmin, geçmişten düz bir çizgi çekmek kadar kolay değildir. Gerçekten de, bir sonraki

bölümde de görüleceği üzere, beklenmedik olaylar, terörizmin gerçekleştiği dinamikleri ve geniş çerçeveyi şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır.

2.3 On dokuzuncu ve yirminci yüzyılın başlarında uluslararası terörizm

2.3.1 Terörün Erken Teorileri

Zealots ve Assassins gibi terör uygulayıcıları terör kullanımına ilişkin herhangi bir felsefe veya doktrin bırakmadılar. Guy Fawkes'ın İngiltere'de I. Kral James ve Birleşik Krallık Parlamentosu binalarına suikast girişiminde bulunması gibi muhteşem başarısızlıklar haricinde terörizm, o zamanlardaki normal savaş uygulamalarının ötesinde bir gelişme göstermedi. Siyasi sistemler daha sofistike hale geldi ve siyasi otorite ilahi bir hediye ve sosyal yapı olarak görülmediğinden, siyasi çatışmayla ilgili yeni fikirler gelişti.

Fransız Devrimi'nden sonra Avrupa'yı kışkırtan savaş dönemi ve siyasi çatışma, 1800'lerin başında siyasal kuramcılara ilham kaynağı oldu. Bu dönemde toplumsal devrimin birçok önemli teorisi gelişti. Devrimci şiddet ve terör arasındaki bağ erken başlarda geliştirildi. Devrimci kuramlar, sistemi reform etme imkânını reddetti ve imha edilmesini istedi. Bu aşırıcılık, siyasal amaçlar için sınırsız şiddetin kullanımı için zemin hazırladı.

Şiddet toplumsal değişimi kucaklayan iki ideoloji, komünizme dönüşen Marksizm ve anarşistti. Her ikisi de ütöpikti; teorilerini uygulamaya koymanın ideal toplumlar üretebileceğini savundu. Her ikisi de mevcut sistemin tamamen tahrip edilmesini savundu. Her ikisi de kabul edilen savaş ve isyan dışında şiddetin gerekli olduğunu kabul etti. Komünizm, ekonomik sınıf savaşı üzerine yoğunlaştı ve devletin artık ihtiyacı yok edilinceye kadar işçi sınıfının (proletarya) devlet iktidarı ele geçirmesini varsaydı. Anarşizm her türlü yönetim biçimini az ya da çok reddetti. Anarşistin inancı, devlet tamamen imha edildikten sonra onun yerine geçmek için hiçbir şeye ihtiyaç duyulmayacak ve insanlar devlet baskısı olmadan yaşayarak etkileşime girebilirlerdi. Kısa vadede, komünizm örgütlenme ihtiyacı ve geçici zorlayıcı bir devlet kabul etmesi onu iki ideolojiden daha başarılı hale getirdi. Anarşizm günümüze kadar ayakta kalmış ve bu güne kadar aşırı şiddetli aşırı şiddet yanlıları için cazibe merkezi olmuştur. (Tuğtan, Mehmet Ali. 2001,24)

Terörizmin 20. Yüzyılın Evrimi

20. yüzyılın ilk yıllarında, terörizme karşı başlıca gelişim güçleri milliyetçilik ve devrimci siyasi ideolojilerdi. Versailles Anlaşması, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Avusturya haritasını Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nu parçalayarak ve yeni uluslar yaratarak yeniden çizdiğinde, milliyetler ve etnik gruplar için kendi kaderini tayin etme ilkesini kabul etti. Bu, azınlıkların ve etnik kökenlerin bağımsızlık veya özerklik kampanyasına karşı tanımayı kabul etmemelerini teşvik etti. Bununla birlikte, çoğu durumda, kendi kaderini tayin etme Avrupa ulusları ve etnik gruplarla sınırlıydı ve diğerleri, özellikle de büyük Avrupalı güçlerin sömürge mülkiyetlerini reddetti, acı çekerek anti-sömürge dönemin uzun çatışmalarına sahne oldu.

Özellikle, Arap milliyetçiler ihanete uğradıklarını hissettiler. Savaş sonrası bağımsızlık sözü verildiğine inandıklarında, ikiden de hayal kırıklığına uğramıştı; önce Fransızlar ve İngilizler toprakları üzerinde yetki verdiklerinde; ve özellikle İngilizler, Balfour Deklarasyonunda yer alan bir vaadi yerine Siyonistlerin Filistin'e göç etmesine izin verdiklerinde.

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bu yana, terörizm gelişimini çağdaş çatışmanın önemli bir bileşeni haline getirdi. Öncelikle anti-sömürge ayaklanmaların alt bir unsuru olarak savaştan hemen sonra bu rolü aştı. Çeşitli ideolojilere ve isteklere hizmet veren terörizm, bazen diğer çatışmaları tamamen bertaraf etmiştir. Ayrıca, kıtalararası bombardıman uçağından veya füzelere kıyasla daha az küresel etkisi olan kapsamlı bir silah haline geldi. Ayrıca, diplomasi ve uluslararası güç kullanımı için eğilimli devletler için önemli bir araç olduğu kanıtlanmıştır. (Roberts, Adam. Spring 2002,44)

Terörizmin görünen hızlı sonuçları ve şok edici aciliyeti, bazılarını zafer için kısa sürede düşünmesine yol açtı. Siyasi faaliyet düzenlemek için zamana ve kaynakları harcamaya istekli olmayan küçük devrimci gruplar, "eylemin propagandasına" dayanarak kitlesel eylemi enerjilendirir. Bu, eylemcilerin küçük bir çekirdeğinin teröre tek başına başvurarak herhangi bir hükümeti devirebileceğini ileri sürdü. Gelişmiş ülkelerdeki devrimcilerin bu inancının sonucu, teröristlerin temsil ettiklerini iddia ettikleri nüfustan tecrit edildikleri ve "şevklenmemiş devrimcilerin küçük grupları tarafından" devrimin öncüsü

"konusundaki Leninist kavramının benimsenmesiydi. Az gelişmiş ülkelerde, Che Guevara gibi yabancı devrimcilerin küçük grupları, varlıklarından dolayı hemen devrimci harekete enerji vermeyi bekleyen ülke dışından geldi.

3 ERMENİ MESELESİ VE ERMENİ TERÖR HAREKETLERİ

3.1 Ermeni Meselesinin Ortaya Çıkışı ve Etkili Olan Faktörler

Dünya siyasi edebiyatında on sekizinci asırdan itibaren sık sık kullanılmaya başlanan “şark meselesi” tabiri, kısaca söylemek gerekirse, Osmanlı Devleti’nin bölünmesi manasına gelir. Osmanlı Devleti’nin kuvvetli zamanlarında Dünya’da bir şark meselesi söz konusu değildir. (Gazigiray, 1982)

Osmanlı Devleti sınırları içinde birçok din ve ırktan milyonlarca insan, adaletli bir devletin himayesinde olmaktan memnun ve çok iyi şartlar altında yaşıyorlardı. Avrupa devletleri Osmanlı Devleti’ni kendileri için tehlike görmekle beraber, kendilerinden kuvvetli ve üstün olduğunu düşündükleri için sessizlik içindeydiler. Bu durum Osmanlı Devleti’nin zayıflaması ve eski ihtişamını yitirmesine kadar devam etmiştir. Şark meselesi bu zayıflamadan sonra ortaya çıkmıştır. Bunu ortaya çıkaran ülkelerin başında Çarlık Rusya’sı vardır ve Ermeni meselesi, şark meselesinin devamı ve son problemidir. Hemen hemen bütün tarihçiler (1877-1878) Ermeni Meselesinin Osmanlı - Rus Harbi (93 Harbi) ile ortaya çıktığında birleşmektedir. 93 Harbi’nden önce Ermenilerin kıpırdanmaları başlamıştır fakat bu kıpırdanmaların kaynaklandığı yerlerde ise dış güçlerin faaliyette bulunduğu görülür. (Kocaş, 1970:94)

Şark meselesi, Osmanlı topraklarının taksiminden başka, haçlı zihniyetinin yeniden ortaya çıkmasının bir başka şeklidir. Osmanlı Devleti’nin parçalandığını görmek, Orhan Gazi zamanında Avrupa topraklarına ayak basan Türkleri Avrupa’dan atmak, Hristiyan aleminin vazgeçilmez tutkusu olmuştur. Önceleri dini bir görünüme sahip olan şark meselesi, yavaş yavaş iktisadi bir içerik kazanmaya başlayarak geniş ve değerli Osmanlı topraklarının pay edilmesi haline gelmiştir. Sanayide oldukça ileri giden Avrupa Devletleri için Osmanlı topraklarını ele geçirmek pazar bakımından da oldukça önemli bir konu haline gelmiştir. (Kocaş. 1970:95)

Fransız Devrimi'nin bütün dünyaya yaydığı milliyetçilik fikirleri, Osmanlı Devleti'nin idaresinde bulunan azınlıkların ayaklanmalarına yol açmıştır. Osmanlı Devleti'ni zayıflatmak için özellikle Çarlık Rusya'sı, Sırp ve Yunanlılar gibi etnik grupların ele başı durumuna gelmişti. Rusların asıl amacı sıcak denizlere inmek ve boğazları ele geçirmektir. Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın hatası, Rusların amaçlarına ulaşmak için telaşı, Hristiyan ve Avrupa Devletlerinin de telaşlanmasına sebep olmuştur. Çünkü devletler, güç dengesinin, coğrafi konumu dolayısıyla çok önemli olan Türk topraklarının, Rusların ele geçirmesi halinde bozulabileceğini hesaplayarak bu durumdan endişe duymaları ve ona karşı birleşmelerine neden olmuştur. (Kocaş. 1970:39)

Rusya, zayıf duruma düşen Osmanlı Devleti'nin bu durumundan yararlanmak isterken, ortaya Avrupa devletleri de çıkmaya başlayınca çareyi taktik değiştirmekte bulmuştur. Amacına ulaşmak için yeni bir yol aramaya başlayan Rusya Ermenileri, kendi çıkarları için kullanarak, Doğu Anadolu'da bir Ermenistan kurulmasını sağlayacak çalışmalarını başlatmışlar, çeşitli yardım ve tahriklerle Ermenileri kışkırtmışlardır. Amacı, sıcak denizlere İskenderun Körfezi üzerinden çıkmaya çalışmak olan Rusya, böylece, Boğazlar projesinin uygulanmasını geriye bırakmış, Ermenileri kendi karanlık emelleri için maşa gibi kullanmaya başlamıştır. Ermenilerin istiklal isteği ile ayaklanmaları, Rus tahrik ve teşvikinin doğurduğu bir olaylar silsilesidir. Nitekim Ermeni hareketlerinin başlaması, geçmişten günümüze Türk topraklarını kendi himayelerinde görmek isteyen Avrupa Devletlerinin de harekete geçmelerine neden olmuştur. (Paşa, 1998:15)

Fransa işi Lübnan'dan başlatmıştır. 1860 yılında Lübnan'da Dürzi İsyanını çıkartarak buraya muhtariyet verilmesini sağlamıştır. Lübnan'ın Fransa'nın kontrolüne geçmesi için bu ilk basamaktır. Bu aşamayı başarı ile tamamlayan Fransa, daha sonra Zeytinli Ermenilerini de isyana teşvik etmiştir. Ancak bu kez başarılı olamayan Fransa'nın bu hamlesini, Osmanlı Devleti, kendi iç gücü ile engellemiştir (Anadolu, 2007:390).

Fransa, İtalya ve İngiltere gibi Avrupa devletlerinin Haçlı zihniyetini İngiliz Başbakanı Gladstonenun şu sözleri ile doğrulanmaktadır: *İnsanlığın dev bir insanlık dışı örneğidir. Türk hükümeti hiçbir hükümetin işlemediği kadar günah işlemiş, hiçbir hükümet onun kadar günahkârlığa saplanmamış, hiçbiri onun*

kadar değişime kapalı olmamıştır. Anlaşıyor ki, birçok devletin ilk amacı, Türkleri Avrupa'dan atmaktı. İngiltere de çıkarları öyle gerektirdiği için Ermenileri istismar etmiştir. İngiltere'nin asıl hedefi İstanbul ve Boğazlar olmasına karşın, Süveyş Kanalı'nın açılmasından sonra şarkta gerçekleşen en önemli olay Mısır'ın İngiltere tarafından işgalidir. Çünkü Süveyş Hindistan yolunun en önemli noktasında yer almaktaydı. (Anadolu, 2007:390)

Bundan sonra Şarkta Fransız-İngiliz menfaat çatışmaları görülür. Sultan II. Abdülhamid Han, şarktaki çatışma ortamını sezinleyerek Hicaz Demiryolu taviziyle Almanları, İngiliz ve Fransızların karşısına çıkarmış, Almanların Osman Devleti'nin yanında yer almalarını sağlamıştı. (Uras, 1987:42)

Ruslar 1867 yılında Osmanlı Devleti'ne bir muhtıra vererek, Hristiyan tebaanın Müslümanların menfaatlerinden ayrı tutulmamasını istemiş, dönemin padişahı Sultan Abdülâziz, Rus tehlikesini sezmiş ve orduları güçlendirmeye çalışmıştır. Donanmanın güçlenmesi için çalışmış, zamanında dünyanın ikinci büyük donanmasına sahip olmuştur. Fakat birkaç devlet adamı tarafından intihar süsü verilerek öldürtülmüştür. Söz konusu dönemde kara ordusu en yeni silahlarla donatılmıştır. (Sarınay, 2001:14)

Sultan Abdülâziz'den sonra tahta Sultan Murad geçtiyse de, hasta olduğu için tahtta kalamamıştır. 1876'da Sultan V. Murad'dan boşalan yere Sultan Abdülhamit geçirildi. Rusya, Abdülhamit zamanında Osmanlılarla dost gibi görünmektedir. Aslında bu dost görünümünün altında bir taraftan Ermenileri, diğer taraftan Sırpı ve Karadağlıları istiklal mücadelesi için kışkırtmaktaydı. Abdülhamit o zamanlar tahta yeni geçtiği için Osmanlı - Rus harbinin aleyhindeydi. Zira gücü ele geçirmek için zamana ihtiyacı vardı ancak Osmanlı - Rus harbinin çıkmasına mani olamadı. Ruslar Yeşilköy'e (Ayastefanos) kadar ilerlediler. (Sarınay, 2001:14)

Ermeniler bu arada boş durmadılar. Bu karışık durumdan istifade etmenin yollarını aradılar. Bağımsızlıklarına kavuşmanın olanağını Ruslardan yardım talebinde gördükleri için Patrik Nerses'i Grandük Nikolo'ya gönderdiler. Ermeni Patriği, Nikolo'dan Doğu Anadolu'nun "Ermenistan" olarak Rus hakimiyeti altına alınmasını rica etmiştir. (Aras, 2008:17)

Temelde Osmanlı Devleti yönetiminden memnun olan Ermeniler, Rusların kışkırtmaları ile bu politikayı gütmeye başlamışlardır. Grandük Nikolo, Osmanlı tarafı ile Yeşilköy'deki müzakereleri kasıtlı olarak bir Ermeni'nin evinde başlatır. Burada Ermenilerle ilgili 16. maddeyi ortaya sürünce Osmanlı tarafı son derece şaşırır. Ruslar Ermeniler için muhtariyet ister. 16. madde, Ermenilere belki istiklal değil ama birtakım çıkarlar sağladı. Bu maddede "Ermenistan denilen bir memleketin varlığı belirtiliyor, bu memleketin İdaresinin ıslah edilmesi ve Ermenilerin Çerkezler ve Kürtlere karşı korunması temin edilmelidir." deniyordu. (Aras, 2008:17)

Avastefanos Anlaşması, bir bakıma Ermenilerin Rus himayesine girmesi demektir. Ruslar bundan sonra Ermenileri istedikleri gibi yönlendirebilecek, Osmanlı Devleti'nden kurtuluş vaadiyle gerçek bir esarete mahkum ederek kendi planlarını gerçekleştirmek amacındaydılar. (Aras, 2008:20)

Sultan II. Abdülhamid, İngilizlere Kıbrıs'ta bir üs vermeyi vaat ederek, Rusların karşısına çıkardı ve Berlin'de bir barış konferansı düzenlenmesini sağladı. Bu konferansta Avastefanos'taki kaybedilenlerin büyük kısmını kurtarılabilmiş fakat İngilizler yine de Ermeniler lehine bir madde koydurmuşlardı. Bu maddenin içeriğine istinaden, Ermenilerin oturduğu bölgeler ıslah edilecekti. (Altınok, 2007:172)

İngilizler, uyguladıkları şark siyaseti gereği Ermenileri harcamak istemediler. Çünkü bu toplum şark meselesinde kullanılmak için iyi bir kozdu. Bundan dolayı Ermenilerden yararlanma şekillerini sürekli kullanmışlardır. Amaçları buydu, ama Rus hakimiyetinde bir Ermenistan da istemiyorlardı. Rusya'nın sıcak denizlere inme arzusu sonunda İngilizlere de zarar verebilirdi. Ermeniler bütün gayretlerine rağmen Berlin Konferansı'nda muhtariyet için yüz bulamamışlardır. Bu ıslahat sorunu ile İngiliz Başbakanı Gladstone bizzat meşgul olmuştur. 1880 yılında İngiltere, Berlin Konferansı'nın 61. numaralı maddesini uygulamadıklarını Osmanlılara bir nota ile bildirdiyse de, red cevabı almıştır. Rusya'da İngilizlerin himaye ettiği bir Ermenistan'ı düşünmek istemediğinden sessiz kalarak sırasını beklemeye başlamıştı. Bu arada Ermeni komite faaliyetleri başlamıştı. Avrupa ve Amerika'nın çeşitli yerlerinde şube açan bu komiteler İngilizler'den de yardım ve teşvik görüyorlardı. (Altınok, 2007:172)

Osmanlı Devleti topraklarında hakimiyet sağlamak isteyen birçok ülke, örneğin Rusya, İngiltere, Fransa başta olmak üzere çeşitli meseleleri bahane ederek karşımıza çıkıyor; Türk topraklarını ele geçirmek için ellerine geçen her fırsattan istifade ediyorlardı. Örneğin Fransa, Osman Devleti himayesinde bulunan Katoliklerin hamiliği görevini üstleniyor, Hristiyanlık aleminin koruyucusu gibi bir tavır takınıyordu. Bu yoldan Lübnan'a muhtariyet verilmesini de sağlamıştır. Bu olaylar gerçekleşirken Maraş Sancağı'na bağlı Zeytun kazasında isyan çıkarmak için hareketler başlamıştır. Fransa bizzat kendi istihbarat servislerinde yetiştirdiği Leon adında bir ajanı Zeytun'a göndermiştir. Burada bir takım isyancı Ermenilerle çalışmalar yaparak Ermeni halkı kışkırtmaya başlayan Leon, kendisini Ermeni hükümdar sülalesinden gelmiş gibi tanıtıyordu. Ermeni halkı, Kilikya'nın Türklerden geri alınması için sürekli Fransız propagandasıyla beslenmiştir. 1862'de Fransızlar yaptıkları faaliyetlerin sonucunu Zeytun isyanı ile almışlardır. Bu isyanda binlerce Türk katledilmiş, III. Napolyon İstanbul'daki Fransız konsolosuna bir muhtıra göndererek, Zeytun'a muhtariyet verilmesini istemiştir. Zeytun isyanı bastırılmış fakat birçok Türkün canına mal olmuştur. Bu tarihten sonraki senelerde, Fransa, Ermeni meselesiyle çok daha fazla meşgul olmuştur (Altınok, 2007:172)

Osmanlı Devleti bir taraftan Avrupa devletleri ile uğraşırken, diğer taraftan devletin içinde bulunduğu karışık ve sıkışık durumdan azınlıklar istifade ediyorlardı. Ermeni tarihçisi Vartanyan bunu kendi kalemiyle şöyle ifade etmektedir (Altınok, 2007:173):

“Türk idaresi bozuktu. Açıkgöz ve tahsilli Ermeniler milletlerinin yükselmesine katılmak istediler. Kafkasya'daki Kateogikos, Nerses ve diğer din adamları hanlılara karşı çarpışırken Ermeniler, hasta adam olarak adlandırılan Türkiye'nin mirasından faydalanmak istediler. Gözleri önünde asırlık komşuları Rumlar, Türk boyunduruğundan kurtulmaya çalışıyorlardı. Ermeniler de işe başladılar. Ermenileri bağımsızlık hayaline sürükleyenlerin başında Ermeni Patriği ve din adamlarıyla, Avrupa'da eğitim görmüş Ermeni gençleri gelmektedir. Bu insanlar kapıldıkları hayali gerçekleştirmek için her türlü yola başvurmuşlardır. Hem kendi milletlerine zararları dokunmuş hem de birçok Müslümanın kanı boş yere akmıştır.”

Yabancı devletlerin azınlıklar için istedikleri ıslahat, o bölgeyi bölmek anlamına gelmekteydi. Azınlık meselesi, gündeme daima Avrupa'nın siyasi ve iktisadi amaçları doğrultusunda getirilmiştir. Avrupa devletlerinin Ermeni hamiliği, Ermeni sempatisinden değil çıkar çatışmasındandır. Çünkü şark bu ülkeler için iyi bir pazardır. Ermeni meselesi, Rusya da dahil olmak üzere birçok Avrupa devletinin icat ettiği, Osmanlı Devleti'ni zayıflatmaya ve yıkmaya yönelik, devletlerarası suni bir problem olmuştur. Günümüzde de böyle olmaya devam etmektedir. (Kantarıcı, 2003:13-16)

Rus Dışişleri Bakanı Aleksey Lebanoff–Rostowski'nin ortaya attığı Rus sınırında Ermenisiz bir Ermenistan görüşü, devletlerin Ermenileri nasıl maşa olarak kullandığını ve nasıl aldattıklarını göstermek bakımından ibret vericidir. (Kantarıcı, 2003:13-16)

Edgar Granuille, “Bu iş Ermenilerden doğmamıştır. Zira Ruslar Ermenilere el atıncaya kadar Türkiye’de hiç bir Ermeni hareketi olmamıştır. Rusların eseri olan Balkan hareketine kadar Ermeniler sadece kendi aralarında mezhep mücadeleleri veriyorlardı. Hatta kendi aralarındaki anlaşmazlıkların çözümü için dahi Türklerden yardım görüyorlardı.” ifadesini kullanmıştır. (Kantarıcı, 2003:13-16)

Avrupa devletleri emperyalist girişimlerinde Osmanlı Devleti’ndeki azınlıkları her zaman maşa olarak kullanmışlardır. Ermeni meselesi, aslında devletlerin çıkar çatışmasının Osmanlı Devleti topraklarına yansımadır.

3.2 Ermeni Terör Hareketlerinin Tarihsel Gelişimi

Gürgen (Karekin) Yanıkyan isimli eski bir Ermeni militanın 27 Ocak 1973 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nin Santa Barbara şehrinde, Los Angeles'ta görev yapan Türkiye Başkonsolosu Mehmet Baydar ve Konsolos Bahadır Demiri öldürmesi ile canlanan “Bireysel Ermeni Terörü” üçüncü dönem Ermeni terörünü oluşturmaktadır. Bu terör olayını 1975 yılından başlayarak “Örgütlü Ermeni Terörü” takip etmiş ve yurt dışında hizmet veren devlet personeli, elçilik ve kuruluşlara düzenlenmeye başlanan Ermeni saldırıları, kısa sürede yoğunlaşmıştır.

Türk-Ermeni ilişkilerinin zehirlendiği 1878 Berlin Antlaşması'ndan günümüze kadar Ermeni saldırıları dört dönemde ele alınabilir.

- **Birinci dönem ermeni terör hareketleri: 1882-1909**

Ermeni milliyetçilerinin özerklik ve bağımsızlık isteklerinin sömürgeci devletler tarafından göz, ardı edilmesi, Ermenileri başka yöntemler geliştirmeye yöneltmiş ve terörle dikkat çekmeye çalışmışlardır. 1860 döneminde kurulan ilk Ermeni cemiyetleri sosyal amaçlarla kurulmuştu. Berlin Antlaşması'nın ardından, Osmanlı Devleti sınırlarının dışında kalan Ermenilerin kışkırtmasıyla ihtilalci amaçlar gütmeye başlamışlardır. İstanbul, Van ve Erzurum da örgütlenerek medya aracılığıyla hedeflerine ulaşmak istemişlerdir. Berlin Antlaşması'ndan sonra kurulan ve imparatorluk bünyesinde terör eylemleri gerçekleştiren “Kara Haç” adlı Ermenilerden oluşan dernek, Van ili ve çevresinde Müslümanlara ve bazı ılımlı Ermenilere suikastlar düzenlemiştir. Üç yıl sonra Erzurum'da, niyeti Ermenileri silahlandırarak Müslümanlara karşı kışkırtmak olan “Vatan Savunucuları” adlı örgüt fark edilmiş ve dağıtılmıştır.

1885 yılında Van'da “Armenekan Partisi” Ermeni militanlara askeri düzeyde eğitim sağlamak ve gerilla güçleri yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Armenekan üyeleri Osmanlı askerine saldırmış ve 1896 Van İsyanı'na katılmışlardır.

Bu örgüte yönelik operasyonlar sonucu örgüt dağıtılmış fakat üyelerinin çoğu diğer Ermeni örgütlerine katılmıştır. Siyasi maksadı Doğu Anadolu'da tam bağımsızlığını ilan etmiş Ermenistan Devleti kurarak bunu Rus ve İran Ermenistan'ı ile birleştirmek olan yarı Marksist “Hınçak Hareketi” 1887'de Cenevre'de kurulmuştur. Bu örgüte bağlı kişiler ve çeteler I. Dünya Savaşında Osmanlı Ordusu'na karşı savaşmışlardır. “Hınçak Hareketi” daha sonra partiye dönüşerek faaliyetlerine devam etmiştir. Günümüzde de faaliyetlerine etkisini yitirmiş olmasına rağmen devam eden bu parti, faaliyetlerini Lübnan ağırlıklı olarak sürdürmektedir. (Kantarıcı, 2003:102)

“Ermeni İhtilalci Cemiyetleri Federasyonu” veya Osmanlı kaynaklarındaki adıyla “Taşnak Partisi” 1890 yılında Tiflis'te kurulmuştur. Örgütün temel hedefi isyan ve terörizm metotlarını kullanarak Osmanlı Ermenistan'ı için bağımsızlık elde etmektir. 1892 yılında Tiflis'te gerçekleştirdikleri genel kurul toplantısında

ilk “Fedai Harekâtı” yürürlüğe sokulmuş ve görev dağılımı yapılmıştır. (Kantaracı, 2003:103)

Taşnak Partisi, Mart 1918’de kurularak, 1920 yılının Aralık ayında ortadan kalkmış olan Ermenistan Cumhuriyeti’ni yöneten güç olarak biliniyordu. Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’ne dahil edilince yasaklanmış ve etkisini kaybetmiştir. Ermeni diasporasında etkili olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Ermenistan 1991 yılında bağımsızlığını ilan edince faaliyetlerini canlandırmış fakat bir süre sonra (1994) yine kapatılmıştır. 1998 yılında iktidara gelen Robert Koçaryan, Taşnak Partisi’nin yeniden açılmasına izin vermiştir. (Gürün, 2006:124)

Berlin Antlaşması’ndan sonra Ermeni örgütleri terörü bir araç olarak kullanmışlar ve Türklerle Ermenilerin yüzlerce yıllık dostluğunu zehirlemişlerdir. Bu örgütlerin I. Dünya Savaşı’nda Rus yönetimi ile işbirliği yapmaları tehirciye tabi tutmalarına sebep olmuştur. (Süslü, 1990:8)

1882 yılında başlayan, 1889 yılından itibaren genişleyerek yayılan, 1895’te zirveye ulaşan ve 1909 yılında da sona eren toplam 37 Ermeni isyanı kaynaklarda yerini almıştır. Berlin Antlaşması’ndan sonra isyanların birdenbire meydana gelmesi, Bolşevik rejiminin teşviki ve Ermeni örgütlerinin de tahrikiyle ortaya çıkmıştır. İsyancılar genelde belirli bir bölgede meydana gelmiş, Osmanlı Devlet otoritesini zayıflatmak, Ermeni örgütlerinin hâkimiyetini sağlamak amacını gütmüştür (Ermeni Araştırmaları Dergisi, 2001:76-77). Ermeni isyanlarının bastırılması, batı basını tarafından, gerçekler çarpıtılarak aktarılmış ve Osmanlı Devleti aleyhine kamuoyu oluşturmaya çalışılmıştır. Yakın dönemde birtakım Ermeni kaynakları bu olayların bastırılmasını Ermeni soykırımının başlangıç zamanı olarak Dünya’ya kabul ettirmeye çalışmaktadır. İmparatorluğun başkentinde yapılmış olan bazı terör olayları şöyle gelişmiştir (Ermeni Araştırmaları Dergisi, 2001:76-77):

28 Eylül 1895’te Hınçak Partisi’nin teşvik ettiği bir grup Ermeni Kumkapı’da toplanarak Bab-ı Ali’ye yürümüş, güvenlik güçleriyle çatışarak bir Binbaşı ile bazı erler öldürülmüş, çatışmalara İstanbul’daki diğer Ermeniler de iştirak etmiş fakat bu olaylar Müslümanların da yardımıyla bastırılabilmiştir. 14 Ağustos 1896 tarihinde ise, Taşnak Partisi üyelerinden oluşan 26 Ermeni militan,

Osmanlı Bankası'nı işgal etmiş, baskın 12 saat sürmüş ve ölenler olmuştur. Dış baskılar sonucu bu kişiler ülkeyi serbestçe terk edebilmişlerdir. 21 Temmuz 1905 tarihinde Sultan Abdülhamit'e bir suikast düzenlemiş ve bu olayda 26 kişi ölmüş, 50 kişi yaralanmıştır. Bu olayda da failer yakalanmış ve yine dış baskılar sonucu serbest bırakılmışlardır.

- **İkinci dönem ermeni terör hareketleri: 1914-1922**

Ermeni isyancılar ve arkalarındaki güçlerce I. Dünya Savaşı ve milli mücadele dönemlerinde cephelerde mücadele eden Türk milletine karşı Ermeni çetelerinin yaptığı katliamlar ve ihanetlerdir. Müslümanlara yönelik terör kanla başlamış ve savaşın sonuna kadar, acımasızca devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nin savaşı kazanamayacağını anlayan Ermeniler bölgeyi Türklerden arındırmaya çalışmışlar ve yüz binlerce insanı katletmekten geri durmamışlardı. Ermenilerin katliamları Osmanlı ordusu tarafından geç de olsa durdurulmuştur. Fakat Ermeni katliamlarından kurtulmak amacıyla Anadolu'nun içlerine göç etmek zorunda kalmış olan binlerce Anadolu insanı hayatını kaybetmiştir. Bu ölümlerin çoğu açlık, hastalık ve barınak yetersizliğinden olmuştur. (Gürün, 2006:363)

Ermeni saldırıları, I. Dünya Savaşı'nın ardından da sürmüş ve Doğu Anadolu topraklarının hemen hemen tamamında, 1920 yılı biterken Türk egemenliği tekrar sağlanana kadar bu devam etmiştir. Savaşın bitiminde ise Güneydoğu Anadolu'da terör faaliyetleri baş göstermiştir. Bu bölgede 1919-1920 yıllarında Müslüman halka yönelik katliam girişimleri bütün hızıyla devam etmiştir. 1921 yılında Fransızlarla yapılan Ankara Antlaşmasından sonra Fransızlar bölgeyi terk edince, Ermenilerde onlarla beraber bölgeyi terk etmişlerdir. (Gürün, 2006:367)

Ermeniler, İttihat ve Terakki Partisi'nin ileri gelenlerini tehcir yasasının sorumlusu olarak görmüşler ve Türk devlet adamlarına suikast girişimleri başlamıştır. "Nemesis Operasyonu" adıyla bu dönemde Ermeni terörü yüzünden hayatını kaybeden Türk devlet adamları şunlardır (Lütem, 2006:25-27):

- 15 Mart 1921 / Berlin: Talat Paşa
- 6 Aralık 1921/ Roma: Said Halim Paşa
- 17 Nisan 1922 / Berlin: Bahattin Şakir ve Cemal Azmi Beyler. Berlin
- 21 Nisan 1922 / Tiflis: Cemal Paşa, Binbaşı Nusret Bey ve Teğmen Süreyya Bey.

Talat Paşa'yı öldüren Tehleryan, cinayetten hemen sonra yakalanmış 2-3 Haziran 1921 tarihlerinde yargılanmıştır. Tehleryan, mahkemede işlediği suç kabul etmesine rağmen jüri, Tehleryan'ı suçsuz bulmuş ve mahkemede serbest bırakmıştır. Yaşanan bu adli skandal kısa sürede unutulmuştur. Ermeni suikastçiler Ermeni diasporası tarafından kahraman ilan edilmiştir. Ermeni suikastçilerin kahraman olarak görülmesi Ermeni terörünü teşvik eden bir unsura dönüşmüştür. (Lütem, 2006:25-27)

Birinci Dünya Savaşı sonrası Ermeni terörü devam etmiştir. Mustafa Kemal Paşa'ya ve İsmet İnönü'ye yönelik suikast girişimleri alınan tedbirlerle önlenmiştir. Türk Birlikleri Doğu Anadolu'da Ermenileri yenmiş, ardından Moskova ve Kars Antlaşmaları'nın imzalanmasıyla Doğu sınırlarını çizmiştir. Bazı küçük olaylar dışında ikinci dönem Ermeni terörü de böylece sona ermiştir. (Lütem, 2006:25-27)

- **Üçüncü dönem Ermeni terör hareketleri**

Şovenizm, Ermenileri teröre iten en önemli unsurdur. II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından Ermeni diasporasında ve Ermenistan'da yaşanan gelişmeler Ermeni şovenizmini harekete geçirmiştir. (Lütem, 2006:32)

Dağınık halde yaşayan Ermenilerin, yaşadıkları ülkelerde asimile olmaya başlamaları Ermeni Kilisesi ve siyasi partileri için hayati bir tehlike oluşturmuştur. Asimilasyon sonucu Ermenilerin sayılarının azalması ve sonra da ortadan kalkması bu ülkelerdeki Ermeni kiliselerinin de ortadan kalkması anlamına geliyordu. Ermeni Kilisesi millidir, diğer bir tabirle sadece Ermeniler için vardır. Ermeniler, asimilasyonu engellemek yani Ermeni milli kimliğini muhafaza etmek için; aşırı milliyetçi duyguların canlandırılmasına ve bu uygulamadan asimilasyon karşısında bir savunma mekanizması şeklinde faydalanılmasına karar vermiştir. Aynı zamanda Ermeni okullarında, kiliselerinde, derneklerinde bir propaganda süreci başlatılmış, Ermeni kökenli çocuklar ve gençlere yönelik propogandalar başlatılmıştır. (Lütem, 2006:34).

Bu propogandalar yaklaşık 20 yıl sonra meyvelerini vermeye başlamış ve diasporaya bağlı Ermenilerin ikinci ve üçüncü kuşakları, halkının soykırımı uğradığı konusunda kesin bir yargı ile Türkiye ve Türklere karşı kin ve nefret odaklı duygular beslemeye başlamıştır. Böylece sözde soykırım iddiaları da,

Ermeni şovenizmini tetiklemiştir. Bu gelişmelere paralel olarak İkinci Dünya Savaşı sonrasında Ermeni soykırımı iddiaları giderek artış göstermiş, soykırım başlığı altında konferanslar, yazılı metinler ve kitaplar ile anma törenleri hız kazanmıştır. Bu iddialar zamanla diasporaya bağlı Ermenilerin çevresinden ziyade uluslararası bir nitelik kazanması adına için Ermeni soykırımının 50 yıl dönümü olduğu ileri sürülerek 1965 yılı Nisan ayında Ermenilerin yoğunluklu olarak ikamet ettikleri tüm ülkelerde büyük törenler düzenlenmiştir. (Türkdoğan, 2006:241)

Diaspora ve özellikle Taşnaklar soykırım iddiasının, Ermeni davasının gerçekleşmesi adına bir temel oluşturacağı düşüncesinden dolayı, Türkler tarafından soykırımı uğradıklarının diğer ülkeler tarafından tanınması için büyük kampanyalar yürütmüşlerdir.

Ermenistan, Stalin döneminde tüm Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde milliyetçi faaliyetler kısıtlandığı için Türkiye'ye karşı resmi bir yol ile ya da medya yolu ile herhangi bir talebe bulunmamış ve aleyhinde propaganda çalışması yapamamıştır. II. Dünya Savaşı'nda Almanya'ya karşı mücadeleyi sürdürebilmek için milliyetçi söylemlere kontrollü bir şekilde izin vermişlerdir. Sovyet yönetimini bu davranışa iten neden, komünist ilkelerin yeterli bir ülkü oluşturmadığını fark etmeleri olmuştur. Savaş sırasında Türkiye'nin tarafsız dış politikası, yönetim rahatsız etmiş ve Ermenileri Türklere karşı kışkırtmışlardır. Avrupa'da savaş bittikten sonra Türkiye'ye 1945 yılında bir nota veren Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, boğazların kontrolünün, Kars ile ve Ardahan illerinin kendilerine bırakılmasını istemişler ve bu emellerine ulaşmak için Ermenileri Türkiye'ye karşı kışkırtmaya devam etmişlerdir. (Türkdoğan, 2006:249)

- **Kıbrıs Barış Harekatı ve Ermeni terör hareketleri**

Kıbrıs Barış Harekatı'nın başarıyla sonuçlanması, Rum kesiminde hayal kırıklığı ile infiale neden olmuş ve Türkiye'ye karşı her türlü tedbirin geliştirilmesi fikrini ortaya çıkarmıştır. Rumlar her fırsatta, Türkiye'ye karşı olan her fraksiyona destek vermeye başlamışlardır. (Cankara 2003:682)

1977'de Kıbrıs Rum Demokratik Partisi: "Kıbrıs Helenizmi, Ermeni mücadelesini hudutsuz biçimde destekleyecektir..." şeklinde bir açıklama

yapmıştır. Bu açıklamanın ardından Rum Yönetimi Başkanı Kipriyanu ise, Ermeni Patriği Kohen tarafınca Ermeni davasına katkıları nedeniyle ödüllendirilmiştir. (Cankara 2003:684)

İlerleyen süreçte 20 yılın ardından, Yunanlar ve Rumlar , “Düşmanımın düşmanı dostumdur” zihniyetini benimsemişler, Türkiye politikalarına bu düşünceye göre yön vermişlerdir. Yunanistan’ın ve Rumların Ermenilere terör eğitimi almalarına zemin hazırlamak, silah ve patlayıcı madde temin etmek gibi alanlarda yardımlar yapması da bu yardımların başlıcalarındandır. (Cankara 2003:684)

Ermenilerin bağımsızlık sahibi olmaları maksadıyla Türkiye toprakları üzerinde geçmişten günümüze kadar birçok girişimlerde bulunulmuştur. Türkiye’yi hedefine alan ve limi güçlerin desteği ile gerçekleştirilen bu girişimlerin tepe noktasında Ermeni halkının üstünde en büyük söz hakkına sahip olan Ermeni Kilisesi yer almaktadır. (McCarthy, 2005:23-33)

Kilise içinden bazı kişilerin aşağıdaki söylemlerine bakıldığında, bahsi geçen kişilerin bu yolda üstlendikleri rolün önemi ve ağırlığı kendiliğinden gözler önüne serilmektedir. (McCarthy, 2005:23-33)

Ermeni tarihçi Hrand Pasdermadjian (Pastırmacıyan), Kilise için: “Ermeni Kilisesi, Ermeni milletinin kilise tarafından can verilen ruhunun yeniden dünyaya gelmek için yaşadığı vücuttur.” tespitini yapmıştır.

Ermeni tarihçisi Dickran Boyacıyan da: “Ne kadar şümüllü olursa olsun, Ermeni kilisesini aynı derecede ele almayan herhangi bir Ermeni tarihi, Ermenilerin gerçek hayatını ortaya koymayı başaramaz Ermeni kilisesi ile Ermeni milleti o derece iç içedir ki, birisi olmadan diğerini düşünmek mümkün değildir.” demektedir. Ermeni Patriği M. Ormanyan’a göre Ermeni kilisesi: “Kayıp ülkenin (Ermenistan) görünen ruhu” dur.

Yine bir Ermeni tarihçisi olan Louise Nalbandian: “Bu nasyonalist çabada en büyük rol, bazı müstesna liderler ve belli başlı manastırları vasıtasıyla hem dini, hem entelektüel bir kuvvet olarak çalışan, Ermeni Kilisesi tarafından oynanmıştır.” demiştir.

Osmanlı vatandaşı olan Ermeni Piskoposu Gevand Turyan, Ermeni Kilisesi ve ruhanilerinin, Ermeni meselesi ve Ermeni komitelerinin Anadolu’da masum

insanlara yapılan zalimlikler ve kanlı eylemler üzerine üstlendikleri görevi şu sözlerle ifade etmektedir: “Dini cemaatler, uzun zamandan beri, Ermeni ihtilal partilerinin ihtilal ocakları olmuş ve en şeytani programlar buralarda hazırlanmıştır. Dini merkezler, silah depoları ve komplo ocakları olmuştur. Dini liderler, söz ve yazı ile kendilerine güvenmiş olan halkı isyana teşvik ediyorlardı.”

İncil’de ve diğer ilahi kitaplarda yer alan vicdan, doğruluk, sadakat ve merhamet kavramları yerine isyan, intikam vaaz edilir hale gelmişti. Ruhban sınıfından olan liderler, komitelerce düzenlenen bayramlara, toplantılara, törenlere başkanlık etmekteydiler. (Özçelik, 2005:347)

Ermeni Devleti ülküsünün kaynağını, Ermeni halkı değil Ermeni Kilisesi oluşturur. Kilise’nin değeri ve bu bağlamdaki rolü, bahsedildiği gibi, bütün Ermeni tarih araştırmacıları tarafından da kabul edilen ve tüm bu olayların başladığı temel noktadır.

Osmanlı Devleti topraklarında, Ermenilere bağımsızlık sağlayabilmek adına geçmişten günümüze bir çok eylem gerçekleştirildiği konusu araştırmanın önceki bölümlerinde yer almıştır. Fakat bu girişimler her seferinde hüsrarla sonuçlanmıştır. Sürekli Osmanlı Devlet ve ardından Türkiye Cumhuriyeti topraklarını hedef alan ve güçlü devletlerin desteğiyle yapılan bu eylemlerin başında ise her zaman, Ermeniler üzerinde söz söyleme hakkına sahip olan ruhban sınıfı bulunmaktadır. Dini görevleri haricinde milli bir hüküm gücünü de elinde barındıran Ermeni Gregoryen (Apostolik) Kilisesi, tarihte geçmişten beri Ermenilerin yaşamında hak sahibi olduğunu söyleyerek, aktif bir görev üstlenmiş ve günümüze değin buna devam etmiştir. (Özçelik, 2005:351)

Günümüz dahil olmak üzere, Ermeni Kilisesi’nin çağ dışında kalan, gerici bir hükümle, Anadolu’nun bir kısmını Ermenistan olarak kabul ederek tasvir ettiklerini, bununla beraber Türkiy’nin komşusu İran, Gürcistan ve Azerbaycan’dan da, toprak talep ettiği ve Büyük Ermenistan düşüncesinin büyük bir hayal olduğunu görmekteyiz.

Ermeni Kilisesi, Türkiye’ye karşı yürüttüğü girişimlerin haricinde, Ermeni milliyetçiliğinin de hayat bulduğu yer olmuştur. Ermeni milliyetçiliğinin

gelişmesinde kilisenin en büyük destekçisi başta Rusya olmak üzere Avrupa’da bulunan güçlü devletler olmuşlardır.

3.3 Örgütlü terör dönemi

Lübnan, dini toplulukların haklarını muhafaza etmek adına kurulmuş bir devlettir. Dini topluluklar bir millet oluşturmadığı için, Lübnan’ın dışarıdan gelen baskılara karşı koyma gücü oldukça zayıftır. Bu nedenle Lübnan hükümetleri ülkenin dışarıdan gelen maruz kalmasını, işgallere uğramasını, iç işlerine müdahale girişimlerini önleyememiştir. Bu durum ülkede büyük bir kaos yaratmış ve merkezi otoriteyi oldukça zayıflatmıştır. Sonuç olarak Lübnan terörist örgütlerin serbest bir şekilde barınabildiği bir ülke haline dönüşmüştür. Lübnan’daki bu durum 1975 yılında Ermeni terör örgütlerinin rahatlıkla kurulmasına zemin hazırlamıştır. Bu örgütler, Türk temsilcilerine, Türk ticaret kuruluşlarına karşı birçok eylem gerçekleştirmişlerdir. Bu örgütlerden biri olan ASALA, politik manifestosunun giriş bölümünde kuruluş amacını şöyle açıklar: *“ASALA, Türk emperyalizminin işgali altındaki Ermeni topraklarını kurtarmak için gereğinde silah kullanmayı da seçen siyasi bir organizasyondur.”*

Aynı programın 5. maddesinde şu görüşe yer verilmiştir: “Kuruluşumuz, uluslararası devrimci hareketlerin bir parçasıdır ve biz bu hareketlerle olan işbirliğimizi yaygınlaştırarak güçlendirmek amacındayız.”

Kuruluş yıllarında Filistin Kurtulu Örgütü ve Filistik Kurtuluş Örgütü’nün Abu Nidal ve George Habbas liderliğindeki radikal fraksiyonlarından geniş destek alması bazı militanlarının Rus Askeri Akademisinde Pratik ve teorik eğitim alması geri planda bir Sovyet desteğine işaret eder (Cankara 2003:684-686).

Terörle varlığını devam ettiren Ermenistan Devleti, teröre sahip çıkmayı, terörist örgütleri desteklemeyi dış ilişkilerinde de politika aracı olarak benimseyerek Kafkasya bölgesinin güvenliğini tehdit etmektedir. Ermeni terör oluşumları tarafından Dünya üzerinde farklı ülkelerde gerçekleştirilen kanlı eylemler, Ermenistan’ın Dağlık Karabağ’ı da içine alarak farklı tarihlerde tüm Azerbaycan’da gerçekleştirdikleri vahşi terör eylemleri ve terörden sonuna kadar faydalanmayı amaç edinen dış politika stratejisi, uluslararası alanda Ermenistan ile ilgili önlemlerin alınmasını mecburiyete dönüştürmüştür. Bahsi

geçen önlemlerin ilk sırasında uluslararası arenadaki güçlü devletlerin özellikle de terör konusunda çifte standarttan vazgeçmeleri gelmektedir. (Göka ve Beyazyüz, 2013:44-51)

Ermeni terörünün tekrar gündeme geldiği ilk olay Karabağ soykırımıdır. 1989 yılının ikinci yarısında bölgede karışıklık artmış ve iki ülke arasında gerginlik azami ulaşmıştır. Tarih 1 Aralık 1989'u gösterdiğinde, Ermenistan önemli bir karar alarak, Dağlık Karabağ'ı ülke topraklarına dahil ettiğini Dünya'ya duyurmuştur. 23 Ağustos 1990 tarihinde ise, Karabağ, Ermenistan toprağıymış gibi lanse edilerek, Ermenistan Bağımsızlık Deklarasyonu ilan edilmiştir. Bu gelişmelerin ardından Karabağ'daki Ermeniler, bölgenin Ermenistan'a dahil edilmesi için siyasi etkinliklerini, militarist bir saldırı şekline dönüştürmüşlerdir. 2 Eylül 1991 tarihinde ise Dağlık Karabağ Ermenilerinin Dağlık Karabağ Cumhuriyeti'ni ilan etmesi Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasının ardından imzalanan BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu) Kurucu Anlaşması'na ve her bir üye devletin toprak bütünlüğünün garanti altına alındığını ve sınırların güç kullanılarak değiştirilemeyeceğini belirten Birleşmiş Milletler Şartı ile Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı kararlarına aykırıdır. Tüm bu karar ve yaptırımlara rağmen Karabağ'ın ismi Artsakh Ermenistan Halk Cumhuriyeti şeklinde değiştirilmiştir. Bu usulsüzlüğe Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri karşılık vermiş ve Ermenilerle kanların döküldüğü bir çatışma sürecine girilmiştir. (Göka ve Beyazyüz, 2013:44-51)

Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ'a karşı askeri bir güç oluşturmasının ardından bu kargaşayı barışçıl yöntemlerle çözüme kavuşturmak dönemin Cumhurbaşkanı Ayaz Mutallibov'un karşı çıkmasına rağmen, Azerbaycan Parlamentosu'nca, 27 Kasım 1991 tarihinde Dağlık Karabağ'ın özerklik statüsünü iptal edilmiştir. Bu karar Ermenistan tarafında savaş ilanı olarak algılanmıştır. Taraflar arasında vuku bulan sıcak çatışmalar, 1992 yılı dahil olmak üzere devam etmiştir. Ocak ayının sonuna gelindiğinde Ermeniler tarafından yapılan Karabağ saldırıları iyice yoğunlaşmıştır. Azerbaycan'a ait bir helikopter Ermeni roketleri ile vurulmuş ölü sayısı ise 120 olarak belirlenmiştir. (Göka ve Beyazyüz, 2013:44-51)

Ermenilerin şiddetli saldırıları neticesinde 25 ile 26 Şubat 1992 tarihleri arasında 600 sivilin öldürüldüğü, Hocalı Katliamı meydana gelmiştir. 9 Mayıs

1992 tarihinde Tahran'da iki devlet bir ateşkes imzalamış, Şuşa şehri dahil olmak üzere 17 Mayıs tarihinde Laçın Koridoru Ermenilerce işgal edilerek, Karabağ ile Ermenistan arasında bulunan bir geçit açılmıştır. 12 Mayıs 1994 tarihinde, Rusya'nın garantörlüğünde sağlanan ateşkes günümüzde de devam etmektedir. Günümüze değin taraflar arasında yapılan görüşmelerden, özellikle en önemli konumda bulunan Budapeşte ve Lizbon zirvelerinde bir sonuca ulaşılammıştır. (Göka ve Beyazyüz, 2013:44-51)

Günümüz tablosuna bakıldığında, Azerbaycan toprakları yaklaşık % 20 oranında Ermeni işgali altına alınmış ve bir milyon civarında Azerbaycan vatandaşı mülteci statüsüne düşmüştür. Dağlık Karabağ Savaşı'nda yaklaşık 24.000 insanın hayatını kaybettiği belirlenmiştir. Yaşamını yitirenlerin yaklaşık 18.000'i Azerbaycanlı, yaklaşık 6.000'i ise Ermeni kökenlidir. (Göka ve Beyazyüz, 2013:44-51)

Sorunu barışçıl yöntemlerle çözüm için, Azerbaycan, Ermenistan'a karşı muhtelif ekonomik yaptırımlar uygulamıştır. Hazar Denizi'nde çıkarılan petrolün işletilmesi, Azerbaycan petrolünün uluslararası pazara açılması için yeni boru hatlarının yapımı konusunda ise Ermeni topraklarına ihtiyaç meydana gelmiştir. Ermenistan üzerinden geçirilmesi ile daha kısa bir boru hattı olacakken, Azerbaycan Karabağ sorununun çözümü gerçekleşmeden Ermenistan güzergahının kullanılmayacağını belirtmiş, alternatif bir yol olarak stratejik ortak konumunda bulunan Gürcistan'dan petrolü taşımayı tercih etmiştir. (Göka ve Beyazyüz, 2013:44-51)

Dağlık Karabağ olayları ile alakalı Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Avrupa Konseyi, İslam Konferansı Örgütü ile diğer uluslararası konfederasyonlarda çok sayıda karar verilmiş ve kararlara ilişkin bildiriler yayınlanmıştır. Bu kararlar arasında en büyük önem taşıyanı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde alınmış kararlardır. 1993 yılının Nisan ayı başlarında Kelbecer şehrinin Ermenistan tarafından işgal edilmesi ve sonraki dönemlerde de Azerbaycan'a ait birçok bölgenin işgali nedeniyle, 1993 yılının 30 Nisan, 29 Temmuz, 14 Ekim ve 12 Kasım tarihlerinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından 82251, 85352, 87453 ve 88454 sayılı kararları onaylanmıştır. Bu kararlar, Ermenistan'ın işgal ettiği Azerbaycan'a ait topraklardan, hemen ve koşulsuz olarak çekilmesi istenmiştir. Ancak bu

kararlara karşın, Ermenistan işgalci tavrından vazgeçmemiş ve bu doğrultuda verilen kararlar uygulanmamıştır. (Aktan, 2001: 24-35)

Uluslararası hukukun gereklilikleri dahilinde, barışçıl yollarla Ermenistan ile Karabağ problemini çözüme kavuşturmak için girişimlerde bulunan Azerbaycan amacına bugüne değin ulaşamamıştır. Özellikle son dönemde Azerbaycan'ın savaş söylemlerinde bulunması, Ermenistan'a karşı, devlet destekli olmak üzere, terörizmle mücadeleye de uygun olan silahlı müdahaleyi gündeme taşımıştır. 1988 yılı itibarıyla terörizm, Ermenistan'ın dış ilişkilerinde kararlılıkla faydalandığı bir politika malzemesine dönüşmüştür. Bu doğrultuda birincil amaç Azerbaycan toprakları olmuş, son ve büyük amaç ise Büyük Ermenistan ülküsü olmuştur. 1988'den günümüze dek Azerbaycan topraklarında Ermenistan devletinin her anlamda destek verdiği 32 terör eylemi gerçekleşmiştir. (Aktan, 2001: 24-35)

1994 yılına değin Ermenistan'dan noktada destek gören faaliyetler, devlet destekli terörizmin ne denli tehlikeli olabileceğini de apaçık gözler önüne sermiştir. Buna karşın uluslararası hukukta kapsayıcı bir terörizm bir tanımına yer verilmemesi ve örgütlerce alınan kararların bağlayıcılık sağlayamaması Ermenistan'ı iyiden iyiye cüretkar bir zihniyete bürümüştür. (Aktan, 2001: 24-35)

Etnik terörden devlet destekli teröre evrimleşen Ermeni terörü, Ermenistan bağımsızlığını elde ettikten sonra merkezi hale gelmiştir. Ermeni diasporası tarafından idare edilen Ermenistan, söz konusu faaliyetleri "Büyük Ermenistan" hayaline ulaşmak amacıyla sürekli aktif bir dış politika aracı olarak kabul etmiş, tüm yazılı ve vicdani kuralları hiçe sayarak başarıyla uygulamıştır. Bölgede çıkar sağlama isteyen büyük devletler ise bu faaliyetler karşısında sessizliklerini bozmamışlardır. (Aktan, 2001: 24-35)

Amerika Birleşik Devletleri'nin yayınladığı, uluslararası terör örgütlerinin adını taşıyan listede, hiçbir ermeni terör örgütünün adının geçmemesi de bir tuhafılık içermektedir. Bu detaydan da görüldüğü gibi, uluslararası antiterör koalisyonunun Ermenistan'a devlet olarak her türlü desteği sağladığını söylenebilir. (Göka ve Beyazyüz, 2013:44-51)

Ermeni kökenli terör grupları ile bu grupların faaliyetlerini Dünya'ya tanıtmak, Ermeni terörüne karşı mücadelede önemli bir unsur halini almıştır. Geçmişten günümüze Ermeni terörü üç ayrı seviyede gelişmiştir. Birinci seviye, terörle Ermenileri, Ermeni topluluklarını kazanmak veya kendilerine çekmek, bu şekilde Ermeni birliğini oluşturmaktır. İkinci basamak, Dünya'ya sahip olduğu gücü ve boyutlarını kabul ettirmek, ilgiyi üzerine çekerek daha da güçlenmek olmuştur. Üçüncü aşamada ise küresel siyasi gelişmelere ve uluslararası çıkar çatışmalarına yön verecek, Türkiye-Azerbaycan temeline dayanan ve Türklerle ilgili saptırılmış bilgilerle donatılan kaynakları oluşturarak dezenformasyon meydana getirmektir. (Göka ve Beyazyüz, 2013:44-51)

Ermeni terörünü başlangıcından beri bir kabus haline getiren örgütlerin kendine has dikkat çekici özellikleri bulunmaktadır. Bu örgütlerin olağanüstü etkinliği, sistemli hareketleri ve farklı boyutlarda olması dikkat çekici bir özellikler arasındadır. Bahsi geçen örgütler New York, Los Angeles, Santa Barbara, Madrid, Sidney, Paris gibi büyük şehirlerde kendilerini asla fark ettirmeden operasyonlarını gerçekleştirmişler ve gerçekleştirmektedirler. Medya ve yayın organlarını oldukça etkili bir biçimde kullanan bu örgütler, Ermeni toplumunda ve Batı toplumlarında etkili kurum ve kuruluşlarla gerçekleştirdikleri işbirlikleri neticesinde yaptıkları kanlı eylemleri haklı nedenlere dayalı birer intikam eylemi olarak lanse etmiş, bu eylemlere meşruluk kazandırmaya çalışılmıştır. Terör eylemlerini gerçekleştiren örgüt mensupları, birer kahraman olarak yüceltiğinden özellikle genç Ermenilerin çok büyük desteğini almışlardır. Medyayı yönetme konusunda, objektiflikten uzak, tek taraflı çalışmalar yaptıkları için hatırı sayılır bir başarı elde etmişlerdir. Ermeni tarafından yöneltilen tezler ciddi bir antitez ile karşılaşmadığından, uluslararası medyada tek doğru halini almıştır. (Aktan, 2001: 24-35)

Ermenistan kökenli terör gruplarının, kimi durumlarda dezavantaja dönüşen, dışa bağımlı yapıları da yok sayılmamalıdır.. Dışa bağımlı yapılar; bir yandan güçlenme yönünde sağlam bir zemin hazırlarken bir yandan da bu gücü onlara veren büyük devletlerin çıkarlarına göre eylemlerinin şekillenmesinin zorundalığına neden olmaktadır. (Aktan, 2001: 24-35)

Bu örgütler her zaman bir veya birden fazla devlet tarafından doğrudan doğruya ya da gizli olarak destek görmüşlerdir. Bu devletler hem güç kaynağı hem de

terör faaliyetlerinde bir kamuflaj aracı olarak kullanılmıştır. Ermeni kökenli terör örgütlerine zemin sağlayan, var olma ve devam etme nedeni yaratan Türk düşmanlığıdır. Bununla beraber, bahsi geçen örgütlerin, Türklere yönelik yaptıkları eylemler, iddia edilen soykırıma karışılık bir intikam meselesi olarak görülmüş ve bundan dolayı Türkleri katletme hakkına nail olduklarını öne sürmüşlerdir. Karabağ olayları ve Azeri Türkleri'nin Ermeniler tarafından katledilmesi de bu fikrin ürünleridir. (Aktan, 2001: 24-35)

Bu zihniyet günümüze değin varlığını sürdürebilmiş, soykırım söylemlerini hala gündemden eksik etmemektedir. Fransa, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri gibi güçlü devletlerin de desteğini alan Ermeni diasporası kanlı eylemlerine intikam almak için her an tekrar başlayabilir. Azerbaycan'ın bu eylemlerin merkezinde yer alma tehlikesi ise tüm ülkelerden daha fazladır. Yapılan kanlı eylemlerine rağmen diğer dünya devletlerinin uzaktan izlediği Ermeni terörünün etnik terör kapsamından uzaklaşarak devlet destekli terörizm halini alması ise tartışılması gereken ayrı bir konudur (Göka ve Beyazyüz, 2013:44-51).

4 ERMENİ TERÖR ÖRGÜTLERİ

4.1 Armenakan Komitesi

Ermenilerin Türklerin aleyhine faaliyet göstermek adına kurdukları ilk komite ve ilk siyasi örgüttür. 1885'te Van'da hayata geçmiştir. "Kan dökmeden hürriyet elde edilemez" sloganı ise ideolojilerinin amacını ifade etmektedir. Fransa'da yayınladıkları "Armenia" gazetesi ile kamuoyu meydana getirmişlerdir. İhtilal ile Ermenilere bağımsızlık sağlamaya çalışmışlardır ve bunun için hazırladıkları programda "tüm Ermenileri bir araya getirmeyi, ihtilalci fikirleri yaymayı, üyelerine silah kullanmayı ve askeri eğitim yaptırmayı, silah ve para temin etmeyi, gerilla kuvvetleri meydana getirmeyi, halkı genel bir isyana hazırlamayı", planlamışlardır. (Parmaksızoğlu, 1981:25)

Askeri eğitim için, Van'daki Rus Konsolosluğundan destek görmüşler ve eğitimi Van Ermeni okulunda gerçekleştirmişlerdir. Bu organizasyona mensup üyeler daha sonra Taşnak ve Hınçak Komiteleri'ne geçiş yapmışlardır. (Çelepyan, 2003:43)

4.2 Hınçak Komitesi

Hınçak Komitesi, 1886'da İsviçre'de kurulmakla beraber, fikirlerini yaymak ve empoze etmek adına, yine aynı ismi taşıyan bir gazete yayımlamıştır. Hınçak Komitesi'nin yönetmi ve mensupları içinde genellikle Rus kökenli Ermeniler bulunur. Faaliyet alanları ise Doğu Anadolu olarak belirlenmiş, sonraları merkez İsviçre'den Londra'ya çekilmiştir. Hınçak Komitesi, sosyalist, marksist ve merkezîyetçi olarak tanımlanabilir. 1890 senesinde ise merkezi İstanbul'da olmak üzere Osmanlı Devleti topraklarında şubeler açmışlardır (Metin, 1992:90).

Komitenin programı

Ermeni kökenli sosyalist demokratlar ve genel olarak Ermeniler adına genel ve bütün olarak kabul edilen bir sosyalizm zemininin oluşturulması, uzak bir ülkü

olarak görüldüğünden gerçekleştirilen eğilim ve çalışmalar, yakın bir hedef belirlenmesi gereğini doğurmuştur. Bu hedef, sosyal demokrat yapıda Hınçak Komitesi'nin kurulmasında büyük bir etken halini almıştır. (Uras, 1987:432-437)

Ermeni davası, Berlin Antlaşması'nın 61. maddesi ve uluslararası şartların tesiriyle, bir hak halini almış ve Avrupalı büyük devletler tarafından da kabul edilmiştir. Osmanlı'nın düşüşü, iflası, iç karışıklıkları, Ermenilerin hedefi olmasına neden olmuş, diğer Avrupa devletlerinin etkileri de buna destek olmuştur (Uras, 1987:432-437).

Ermenilerin yakın ülkelerine ulaşmalarının yolu, genel bir devrim ile Türkiye'deki Ermeni ikametlerinde bulunan düzeni yok etmek, değiştirmek ve büyük bir isyan yaratarak, Osmanlı hükümetine karşı savaş açmaktır. (Uras, 1987:432-437).

Hınçak Komitesi, Marksizm propagandası yapmıştır. Devrim yapmak adına, gençlerin, dini liderlerin, maceracıların ve işsizlerin, komiteye katılmak ve çalışmak konusunda büyük istekleri olmuş; bu noktada komite yöneticileri tarafından, sınıflar arası bir çalışma sağlanarak Ermeni proleteryası oluşturmak amaçlanmıştır. Komitenin bu faaliyetleri, Türkiye'deki yaşam şartlarına göre, sosyalizm propagandasından öteye gidememiştir. Hınçak'ların önderliğinden gerçekleştirilen ayaklanmalara, genellikle Rusya başta olmak üzere, diğer ülkelerden gelmiş işinde uzman kişiler de katılmışlardır. Ermenilerin faaliyete geçmeleri, Türk topraklarında telafisi imkânsız kanlı eylemlere sebep olmuştur. Hınçak Komitesi'nin gruplarını oluşturmak adına Cenevre'den Tiflisli Şimavon, İran'dan S. Danielyan, Trabzon'dan Rus kökenli Rupen Han Azat, Batum'dan H. Megavoryan toplanmışlardır. Toplantının ardından İstanbul Hınçak Komitesi Merkezi faaliyete geçmiştir. Bu örgüte, 1890 yılından önce İstanbul'da kurulmuş olan diğer örgütler de katılım göstermiştir. Aynı zamanda komiteye katılmayanlar ve destek olmayanlar, baskı altında tutulmuş ya da öldürülmüşlerdir. Örgütler, Anadolu'daki vilayetlere de yayılmışlardır (Uras, 1987: 433).

Komitenin faaliyetleri

Hınçak Komitesi'nin ana tüzüğü ve programı, İstanbul'da 1909 yılında oluşturulmuştur. Söz konusu tüzük, dernekler kanunu uyarınca Dahiliye

Nezareti'ne verilmiş ve gerekli işlemler yapılarak İstanbul Valiliği tarafından onay belgesini almıştır (Karabekir, 1988:336).

Komite, 24 Temmuz 1914 tarihinde, Türkiye'de 3. kongresini gerçekleştirmiştir. 51 şubeden gelen 28 delege Cangülyan'ın başkanlığında ve Tancutyanyan'ın sekreterliğinde toplanmış, oturumların neticesinde şu karar çıkmıştır: *“Amaç ve çalışmalarımızın gerektirdiği büyük sorumluluk ve ondan doğacak tehlikeler göz önünde tutularak, uygar insanlar olduğumuzu göstermek için maceralardan ve düşüncesizce yapılacak hareketlerden kaçınılmalı, iyice düşünülmüş dengeli tesirler ve vasıtaların amaçlarımızda ve hareketlerimizde hasan sağlamak için tek çare olduğu göz önünde tutulmalıdır.”*

Söz konusu karar, üyeler arasında anlaşmazlık çıkmasına ve üyelerin ikiye bölünmelerine neden olmuştur. Üyelerin bir yararı “Asıl Hınçaklar” (Nazarbeg taraftarları), diğer tarafı ise “Reforme Hınçaklar” (Veragazmiyal Hınçak) adıyla anılmaya başlamışlardır. (Uras, 1987:437)

Her iki komite de, kendi yöneticilerinin kararlarına göre hareket etmiş, şahsi yararlarını savunmuşlardır. İki komite arasında meydana bu anlaşmazlık nedeniyle, sokak kavgaları yaşanmış, bazıları dövülmüş, bazı üyeler de öldürülmüştür. Hınçakların Marksist olduğunu anlayan Ermeni halkı ise, komitecilerin fikirlerine sırt çevirmiştir. Çatışmalar 1902 yılına gelindiğinde iyiden iyiye yoğunlaşmış, birçok komite üyesi, Kafkasya, İngiltere, Rusya, Bulgaristan, Mısır, ve İran'da suikast ile ya da kavgalar sırasında öldürülmüştür. Hınçak Komitesi'nin dağılmasına zemin hazırlayan en büyük etkenlerden biri, kimi Hınçak Komitesi yöneticilerinin Rusların gizli emellerini fark edip hatalı ayrılmaları olmuştur. (Karabekir, 1988:337).

4.3 Taşnak Komitesi

“Ermeni Devrimci Federasyonu (EDF)” adıyla da bilinen Taşnak Komitesi'nin faaliyetleri, Sovyet Rusya'nın Ermeni topraklarını işgal etmesinden sonra Amerika Birleşik Devletleri, İran, Lübnan, Fransa ve Yunanistan'da “sürgündeki parti” olarak devam etmiştir. Bugüne değin birçok eylem gerçekleştiren Taşnak Komitesi, çeşitli terör tim ve gruplarından meydana gelmiştir (Çaycı, 1992:89).

Taşnak Partisi, devrimci Ermeni partileri arasında en uzun süre ayakta kalan, en önemlisi, Ermeniler'in hayatını ve kaderini en çok etkilemiş olan partidir (Türközü, 1986:68).

Rusya'da Çar tarafından gelen baskılarla dağılan Ermeniler'i birleştirmek nedeniyle, Hınçak Partisi'nin faaliyetlerinden memnuniyet duymayan kimi Ermeniler, önceleri Troşak (Bayrak) adını taşıyan, daha sonra 1890 yılına gelindiğinde Taşnaksutyun adlı bu partiyi kurmuşlardır. Yayınlanan Troşak Gazetesi nedeniyle Taşnaklar'a, Troşak Partisi de denilmektedir. Marksist çevrelerin ve sosyal demokrat grupların toplanması şeklinde kurulan Taşnak Partisi (Ermeni İhtilalci Federasyonu), 1892 yılındaki Birinci Genel Kongrelerinde kabul ettikleri misyonlarını, Ruslar'ın Narodnaya Volya (Halkın İradesi) teşkilatından almışlardır (Nalbandian, 1963:151).

Taşnaklar, bu noktada, kendilerine sosyalist-demokrat, sosyalist-ihtilalci, milliyetçi ve adem-i merkezîyetçi vasıflarını yüklemiş ve bir terör örgütü olarak tarih sahnesinde yerlerini almaktaydılar. Taşnaklar, parti bayrağına ekledikleri hançer de kin, intikam ve terör sembolü olarak bayraktaki yerini almıştır. Taşnaklar'ın sembolü olan bu bayraktaki üç unsurdan; kürek, işçilerin; kalem, entelektüellerin; hançer ise savaşçıların ve fedailerin sembolü olmuştur (Tunaya, 1989:567).

Bu oluşumun hiç değişmeden kalan özelliği ise gerek Ermeniler içinde ve gerekse dünyada Türk düşmanlığı meydana getirmek ve katliam yapmaktır. Taşnak Partisi, 1907 yılında yaptığı Teşkilat Talimatnamesinde de çalışma bölgesini ve faaliyetlerini yürütecek aynı yetkideki Batı Bürosu ile Doğu Bürosu'nu kurmuştur. Batı Bürosu'nun merkezi İsviçre'de Cenevre idi. Görevi, Avrupa'daki Ermeni hareketlerini organize edip, yürütmektir. Doğu Bürosu'nun merkezi ise, Erivan'daki Eçmiyazin Kilisesi olup, görevi Türkler'e karşı yapılacak hareketler için kaynak sağlamak, yıkıcı propaganda broşürleri hazırlamak, terör yaratmak, silah kaçırmak idi. Doğu Anadolu'daki girişimlerini dört merkezden Van, Muş, Erzurum ve Trabzon'dan yürütmüşlerdir (Hüseyin Nazım Paşa, 1994:183).

Komitenin yapısı

Örgütün en üst kısmı “Büro”dur. Yönetim, Büro”nun aldığı kararlarla işler. Büro’nun yapısı, görünürdü kollektif liderlik olarak tanımlanır. Fransa, Kaliforniya ve İran’dan birer, Lübnan’dan ise alınan beş üyeden meydana gelir. Bu üyeler de kendi içlerinden birini başkan olarak atamak üzere seçim yaparlar. Büro’nun, Lübnan’daki varlığı Lübnan iç savaşına değin devam etmiştir. İç savaşın sonunda Amerika Birleşik Devletleri, Yunanistan ve Fransa’ya sırasıyla taşınmıştır. Büro üyeleri, yönetim esasları ve kararları gizlidir (Uras, 1987: 446).

Merkez Komitesi, örgütün üst yönetim mekanizmasıdır. Büro ile diğer organlar arasındaki iletişimi sağlar. Ermenilerin nüfusça yoğun oldukları oldukları ikamet bölgelerine kurulur. Fransa’da ve Lübnan’da birer “Merkez Komitesi” olmasına karşın, Amerika Birleşik Devletleri’nde “Batı Kesimi Merkez Komitesi” ve “Doğu Kesimi Merkez Komitesi” adını taşıyan iki komitenin varlığı görülür. Bu komitelerde ayrıca propaganda ve yayın, hukuki ve mali işler, askeri eğitim konularına bakan çeşitli birimler ile “Ermeni Göçünü Denetleme Komitesi” adı ile anılan hizmet birimleri bağlı bulunur. Bu birimlerin, genellikle bilgi ve teknik hizmet birimleri olduğu belirtilir (Uras, 1987: 446).

Komitenin amacı ve hedefleri

Taşnak, komünist ülkülerden uzak bir Ermenistan Devleti’nin kuruluşunu ve Türkiye’nin Ermenilere karşı işlediği iddia edilen suçlara karşılık tazminat ödemesini sağlanmayı hedefler. Bu amaç Taşnak yayın organlarında, şöyle dile getirilir: “Sevr anlaşması üzerinde durmaya devam edeceğiz. Bu anlaşma davamızın kilometre taşlarından biridir.” Taşnak’ın temel amacı ise, “Dört T” şeklinde özetlenebilir; Tanıtım, Tanınma, Tazminat ve Toprak. Yani, sözde Ermeni sorunu tüm dünyada terör yoluyla “tanıtılacak”, sözde iddialar dünya kamuoyunca kabul edilip Türkiye tarafından da “tanınacak”, sözde soykırımdan dolayı Türkiye’den ”tazminat” alınacak ve “Büyük Ermenistan” rüyasını gerçekleştirmek için gerekli olan “toprak” Türkiye’den koparılacaktır (Uras, 1987:445).

Komitenin stratejileri, tutum ve davranışları

Taşnak görünürde stratejisini amaçların barışçıl yollar elde edilmesi üzerine kursa da, yıllardan beri süregelen eylemleri ile bir terör örgütüymüşçesine faaliyetlerde bulunduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, “Ermeni Soy Kırımı Adalet Komandoları” adlı terör grubu, Taşnak Komitesi tarafından kurulmakla beraber, örgütün adı ilerleyen zmaanda “Ermeni Devrimci Ordusu” olarak değişmiştir. Bu grunu bütün suikast ve eylemleri Taşnak tarafından planlanmıştır. (Hüseyin Nazım Paşa, 1998:184)

Ancak, söz konusu örgüt ASALA’dan bir noktada ayrılır: ASALA, gerçekleştirdiği eylemlerde Türkler ile diğer ülkelerin vatandaşları arasında ayırım yapmazken; Taşnak’a bağlı bulunan terör örgütlerinin, hedefince sadece Türk vatandaşları ve Türk temsilcileri yer alır. Buna mukabil “Adalet Komandoları” 1982 yılında Los Angeles’ta bulunan Türk Başkonsolosu’na suikast düzenledikten sonra tek amaçlarının Türk diplomatları ve Türk kurumları olduğunu açık bir dille belirtmiştir. “Ermeni Devrimci Ordusu”nun 1983 yılında Lizbon’da bulunan Türkiye Büyükelçiliği’ne gerçekleştirdiği saldırıda da aynı amacın beyan edildiği görülmüştür. 1982 ve 1983 yıllarındaki gerçekleştirilen elçilik saldırılarından sonra Taşnak’ın stratejisi şu şekilde aktarılmıştır: “Bir kurtuluş hareketinin nihai amacına erişmesi için iki aşama vardır: Birincisi destek üsleri sağlamaktır. Buna “İç propaganda” denilir. İkinci aşama ise, dışarıda tanınma yani dünyanın beğenisini kazanmadır. En azından dünya kamuoyunun davaya eğilmesi sağlanmalıdır. Bu ise, gösteri eylemleri dönemidir.” (Türközü, 1986:68).

Taşnaklar’ın Osmanlı Devleti’ni zayıflatmak, bununla yabancı müdahalesine zemin oluşturmak adına Doğu Anadolu’daki aşiretler ve Makedonya Komiteleri ile işbirliğine girdiği bilinmektedir. Ancak, Doğu Anadolu’daki aşiretleri kendi taraflarına çekememiş olsalar da, Makedonya menşeli komiteler ile işbirliği yapmakta ilerleme kaydetmişlerdir. 1898’de Taşnak Partisi’nin Balkanlar’daki temsilcisi Filibe Ermeni Okulu Müdürü Rostom Stepan Zoryan tarafından, Ermeni - Makedon ittifakı kurulmuştur. Taşnak Partisi’nin kullanacağı bombalar ise Bulgarlar tarafından hazırlanmış, Teğmen Boris Sarafov’un yardımı ile Türk-Bulgar sınırında açılan gizli bir askeri okulda Bulgar ordusunda Yüzbaşı

olan Bogosian'ın idaresinde birçok Ermeni genci yetiştirilmiş ve bunlar Türkiye'deki Taşnak ihtilal hareketlerinde görev almışlardır. (Doğan, 2007:11)

Ermeni komiteleri, Jön Türkler ile de işbirliği yapmışlardır. Bu işbirliğinin ortak ülküsü, II. Abdulhamid yönetiminin düşürülmesidir. Böylece 23-24 Temmuz 1908 tarihinde ilan edilen II. Meşrutiyet, Jön Türkler kadar onlarla işbirliği yapmış olan azınlıkların ve özellikle Ermeni komitecilerinin de başarısı olarak anılacaktır.

Sonuç olarak Taşnak Partisi, Genç Türkler ile işbirliği yaparak Meşrutiyet'i koruyacağını ilan etmiştir.

Taşnak Partisi, Meşrutiyet'in ilanından sonra oluşturduğu programında görünür bir değişiklik yapmıştı. Buna göre Osmanlı Devleti'nde mahalli ve geniş bir muhtariyet ve federasyon bağlarıyla bağlı siyasi ve iktisadi bir yönetim kurulacaktı, Hükümet merkezi halk temsilcilerinden oluşturulacak, Osmanlı Hükümeti'nin dış siyaset, askerlik, maliye, gümrük, posta-telgraf işleri dışındaki hizmetleri mahalli muhtar bölgelere terk edilecekti. Türkiye Ermenistan'ı, Osmanlı Devletinin bir bölümü olarak içişlerinde serbest olacak, bu bölgedeki halkın içişleri mahalli muhtariyetle idare edilecektir. Bu program, aslında Ermenistan'ın kurulmasını amaçlamaktaydı. Ermeniler, Meşrutiyet'in sağladığı hürriyet, adalet ve eşitlikten faydalanıyorlar ve siyasi haklarına da tamamen sahip bulunuyorlardı. Artık, Ermeni komitelerinin devrimci niteliklerine gerek kalmıyordu. Fakat diğer Ermeni komiteleri gibi Taşnaklar da boş durmuyorlar, teşkilatlanmaya ve şubeler açmaya devam ediyorlardı. Sosyalizmi de kullanan Taşnaklar'ın, 1910 yılında Kopenhag'da toplanan "Sosyalistler Kongresi"ne verdikleri bir açıklamada, Taşnak Komitesi'nin Türkiye'deki faaliyetlerinin 1908'e kadar gizli olduğu, komite üyelerinin gündüzleri çevrede görünmeyip geceleri silahlanma ve eğitim yaptıkları, eylemlerinin tamamıyla siyasi ve ihtilalci nitelikli olduğu, ifade edilmiştir (Minassian, 1995:68).

1912'de Balkan Savaşı mağlubiyetinin ardından Ermeniler, Doğu Anadolu'yu Ruslar'ın işgal edeceğine ve Müslüman halkın da buradan göç edeceğine inanıyorlardı. Bitlis Rus Konsolosu General Mayewski, İstanbul'daki Rus elçiliğine gönderdiği 24 Aralık 1912 tarih ve 63 No.'lu raporunda bu durumu ve

Taşnaklar'ın faaliyetlerini açıklıyordu. Ocak 1914'te, Taşnaklar'ın ileri gelenlerinden olan ve Rus Dışişleri'ne yakınlığı ile tanınan Dr. Hakob Zavriev, Rus Dışişleri Bakanlığı Doğu Masası Şefi Prens Trubetskoy'u ziyaret ederek, Rus Hükümeti'nin Ermeni ıslahatı ve Türkiye'deki Ermeniler'in durumu hakkında bilgi edinmiş ve teminat almıştı. Ermeniler, en büyük koruyucuları olan Çar'ın hesaplarında Bulgarlar'ın yerine konulmuşlardı (Uçar, 1994:18).

Taşnaklar, Osmanlı Devleti'nin, kısmi seferberliğe başladığı 30 Temmuz 1914 tarihinden önce, Osmanlı Hükümeti'nin Birinci Dünya Savaşı'na katılması halinde, kendilerinin nasıl bir durum almaları gerektiğini, Osmanlı devletini nasıl arkadan vuracaklarını kararlaştırmak için Erzurum'da Sekizinci Genel Kongresi'ni yapıyorlardı (Türközü, 1986:68-73).

Destek ve ilişkileri

Taşnak'ın ilişkileri diğer terör örgütleri ile temas etmemek ilkesine dayanmış, desteklerini ise Amerika Birleşik Devletleri ile Avrupalı devletlerden almıştır, Taşnak Komitesi'nin bu devletlerin çeşitli grup ve teşkilatları ile ilişkileri olmuştur. Komitenin başlıca destek kaynaklarını kiliseler ve kiliseler birliği, Ermeni lobileri ve araştırma merkezileri oluşturur. (Bayur, 1983:127)

Politik gelişmeler

1970'li yıllara değin, Taşnak örgütünce belirlenen politikalarda, birincil amaç "Sovyet Ermenistan'ının kurtuluşu ve bağımsızlığı" olarak süregelmiştir. Bu ülküden hareketle, Sovyetler Birliği'ne yöneltilen düşmanlıklar öncelik kazanmış, Sovyet Ermenistan'ını destekleyenlere karşı ciddi mücadeleler verilmiştir. New York'ta bulunan Holy Cross Ermeni Kilisesi'nin Başpiskoposu'nun bir Noel ayini esnasında bir Taşnak fedaisi tarafından öldürülmesi, Başpiskopos'un Sovyet Ermenistan'ını onaylaması nedeniyledir (Akçora, 2001:762).

Türkiye'nin Lizbon'da bulunan büyükelçiliğine yapılan baskın, beklediğinin aksine Taşnaklara herhangi bir itibar kazandırmamıştır. Olaya müteakiben, *Ermeni Soykırımı Adaleti Komandoları'nın* adı *Ermeni Devrimci Ordusu* olarak değiştirilmiş olsa da kurtarıcı bir strateji olmamıştır. Bununla beraber 1984 senesinde Taşnak fedailerinden biri olan Sasunyan'ın tutuklanması da, Taşnak politikasında önemli bir darbe olmuştur. Bütün bu süreçlerin neticesinde,

Taşnak, Amerika’da doğmuş Ermenilerin de desteğini yitirmiştir. (Uras, 1987:508)

Terörizm kanadının zafiyeti, özellikle Büro ve Merkez Komiteleri’nin üst yönetimleri arasında bulunan anlaşmazlık ve fikir çatışmalarının artmasında büyük rol oynamıştır. Bu çatışmalar neticesinde üst yönetim kadrosu ikiye bölünmüş ve Büro’nun söz sahibi güçlü üyeleri, Lübnan Merkez Komitesi’nin temsilcileri ile söz sahibi yöneticileri, Lübnan’da, öldürülmüş ya da kayıplara karışmıştır. 1985 yılının sonlarına gelindiğinde, Taşnak bütünlüğü tamamen bozulmuştur. Taşnak’ın bu durumuna zemin hazırlayan iki büyük etkenden söz edilebilir:

Bu etkenlerden ilki, Taşnak yöneticilerinin, kimi devletlerin gizli servisleriyle ilişkilendirilmesi ve söz konusu servislerin Ermeni kilisilerini yönetimleri altına almaları istemeleridir. İkinci etken ise ASALA ve Taşnak arasında yaşanan mücadeledir. (Gürün,1985:214)

Yayın organları

Ermeni kökenli komiteler ve örgütler arasında propaganda konusunda büyük deneyim ve desteği barındıran Taşnak, çeşitli birçok süreli ve süresiz yayın, radyo programı, özel radyo frekansları, Televizyon, video filmleri gibi yayın araçları vasıtasıyla amaç, eylem ve politikatlarını uluslararası kamuoyuna duyurmak imkanına sahip olmuştur. (Parmaksızoğlu, 1981:20)

Taşnak’a ait yayın organları arasında en çok önem arz edenleri, Amerika Birleşik Devletleri’nde Ermenice olarak yayımlanan “Hayrenik” ve “Asbarez”, İngilizce yayımlanan “Armenian Reporter” ve “Armenian Weekly” olmuştur. Katılımın az olmasına karşın, Paris, Erivan, Bükreş, Münih gibi lokasyonlarda Dünya Konferansı düzenlenmesi de önem arz eden bir propaganda aracı haline gelmiştir. (Parmaksızoğlu, 1981:20)

4.4 ASALA

Kuruluşu ve Amaçları

1974’te gerçekleşen Kıbrıs Barış Harekatı’nın ardından Yunan menşeli gizli servislerin organizasyon ve desteği ile kurulmuş olduğu düşünülen ve kuruluş

aşamasında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği tarafından yönlendirilen ASALA'nın, Merkezi, Beyrut, kuruluş tarihi ise, 20 Ocak 1975'tir. ASALA'nın siyasi yönelimi, Hınçak yanlısı Marksist-Leninist yön izlemektedir. Örgüt lideri ise, "Mihran Mihranian ve Agop Hagopian" gibi takma isimler kullanan, Bedros Havanassian olarak bilinir. (Çitoğlu, 2000:15)

ASALA, 20 Ocak 1975'te Beyrut'ta bulunan Dünya Kiliseler Bürosu'na gerçekleştirdiği saldırı ile gündeme gelmiş, örgüt misyonunu uluslararası devrim hareketi olarak lanse etmiş, Türkiye'yi ve ittifaklarını düşman kabul etmiş, Ermeni davasının ise yalnızca silahlı mücadele yoluyla çözülebileceğini savunmuştur. (Bal ve Çufalı, 2006:692)

ASALA'nın Türk temsilciliklerine karşı gerçekleştirdiği saldırılar Fransa'da yoğunlaşmış, Lübnan'dan sonraki en büyük hareket üssü Fransa olarak belirlenmiştir. Ermeni militanların, Fransa hükümetinden ve muhtelif Ermeni kuruluşlarından aldıkları büyük destekler bu eylemleri gerçekleştirmelerine araç ve kaynak olmuştur. Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri, Kıbrıs Rum Kesimi, Yunanistan, İran Suriye ve Kanada gibi devletlerde de varlıklarını sürdürmüşlerdir. (Bal ve Çufalı, 2006:692)

Örgütün son durumu ve bölünmeler

İran'da Taşnaklar ile ASALA arasında yaşanan anlaşmazlık, 1983 yılında son seviyelere varmıştır. Taşnaklar, şahıslar yerine, Türkiye'de özellikle ekonomik tahribata neden olacak can alıcı noktalara saldırılması fikrini savunmuşlardır. (Bal ve Çufalı, 2006:672-73)

ASALA'nın, İsrail işgali nedeniyle Lübnan'daki 3 eğitim kampını kaybettiği, İtalyan makamları arasındaki görüşmelere aracılık yapan kimi Filistinli yöneticilerin ASALA'yı komplo kurdukları, gerici fikirlere sahip Ermenileri kiralayarak ASALA'ya karşı kullanmak istedikleri, ASALA liderlerinden Bedros Havanassian (Agop Agopyan) tarafından Beyrut'un Batısında gerçekleştirdiği bir röportajın, bir radyoda yayınlanan metninde açıkça ifade edilmiştir. ASALA Lideri Bedros Havanassian tarafından Türkiye'de eylem yapmak adına görevlendirilen Monte Melkonian, 1983'te, İstanbul Kapalı Çarşı eylemini gerçekleştirerek, kız arkadaşı ile birlikte kaçmayı başarmış fakat söz konusu eylemin intihar etmek ile aynı olduğunu belirterek bu görevin kendisine verilmesine içlerlemiştir. (Bal ve Çufalı, 2006:672)

ASALA'nın kurucusu ve lideri Bedros Havanassian (Agop Agopyan), örgüt içinde meydana gelen tartışmalardan dolayı istenmeyen adam olarak ilan edilmiş ve 28 Nisan 198'de, Atina'da, maskeli saldırganlar tarafından vurularak öldürülmüştür. Bu suikastın ardından örgüt;

ASALA-PMLA (Halk Hareketi), ASALA-MR (Devrimci Hareket), ve Sassoon adlarını alan üç gruba bölünmüştür. (Bal ve Çufalı, 2006:673)

19 Aralık 1991 tarihinde Türkiye'nin Budapeşte Büyük Elçisi'ne yapılan saldırıyı Sassoon adlı grup üstlenmiştir. (Vatandaş, 2005:220)

ASALA-PMLA, Yunanistan'da, Egina Adası'nda bulunan gizli askeri üste PKK terör örgütü mensuplarına askeri eğitim vermiş, Lübnan'da bulunan Anjar Kasabası'nda "Ermeni İzçiler Demeği" adı ile anılan askeri karargah oluşturmuş, Bar Ellias'da (Bekaa Alanı) silahlı eğitim yapmış, Kıbrıs Rum Kesimi'nde Rum Ordusu denetimi altında Eyanapa bölgesinde bir kamp kurmuş, PKK ve Devsol terör örgütleri ile iyi ilişkiler içerisinde olmuşlardır. (Kantarcı., 2003:102)

ASALA-MR (ASALA İhtilalci Hareketi), Monte Melkonian (Melkonyan) tarafından 1983'te kurulmuştur. Türkiye'ye askeri ve ekonomik yardımda bulunan tüm ülkeleri düşman kabul etmekteydi. ASALA-MR'ın iki ana stratejisi bulunuyordu: Bunlardan ilki, Dünya'daki bütün Ermenilere ulaşabilmek, ikincisi ise muhtelif etnik terör örgütleri ve bilhassa ayrılığı savunan Kürt örgütleri ile Türkiye'ye karşı ittifakta bulunmaktı. ASALA-MR'ın propaganda çalışmaları Kuzey Amerika ve Batı Avrupa kanadına tamamen nüfuz etmiş, böylelikle bölgede bulunan militanların kendi saflarına geçmesine imkan tanımıştı. Monte Melkonian, 1993 yılında Dağlık Karabağ'da Azerilerle savaşırken öldürülmüş ve Ermenistan Cumhurbaşkanı tarafından milli kahraman ilan edilmiştir. (Kuran, 2000:63-64)

Ermeni Soykırımını Adalet Komandoları, 1975 yılında, ASALA ve Hınçak Partisi'ne rakip olarak Taşnak Partisi ve Amerika Birleşik Devletleri uzantısı Ermeni Devrimci Federasyonu tarafından Beyrut'ta kurulmuştur. Örgüt, Taşnak Partisi'nin askeri uzantısı olarak faaliyet göstermiş, ilk kez 22 Ekim 1975 'te Türkiye'nin Viyana

Büyükelçisi Daniş Tunalıgil'in suikastı ile Dünya kamuoyunda sansasyon yaratmıştır. Örgütün birincil ve tek ülküsü, bağımsız Büyük Ermenistan Devleti'ni kurmaktır. (Kuran, 2000:63-64)

ASALA ile Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları arasındaki en önemli farklılardan biri Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları'nın Marksist görüşte olmamalarıdır. ASALA, Sovyetler Birliği ve denetimi arasında bulunan ülkelerin desteklerini alırken, Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları, Sevr Antlaşması'nda imzası bulunan Batılı ülkelere mesajlar göndermekte ve Lozan Antlaşması ile geçersiz kılınan Sevr'in canlandırılmasına yönelik destek aramaktadır. Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları daha çok Batı desteklidir. (Sakarya, 1984:260)

Ermeni kökenli terör örgütlerinin kuruluşlarında dar bir kadro bulunmakla beraber, örgütün yönetimi genellikle bu kadro tarafından sağlanmaktadır. (Şimşir, 2006:34-39)

Bu yapılanmalarda, merkezi yönetimlerin ve yönetimlere bağlı bulunan çeşitli organların, belirli bir ikamette ya da aynı coğrafyada olması şartı bulunmamaktadır. Merkezi yönetimler ve bağlı organlar ayrı ülkelerde olabileceği gibi aynı ülkenin farklı yörelerinde de faaliyet gösterebilirler. Bu yapı nedeniyle örgütler merkez yönetimler ve organlar arasında anlaşmazlıkların da meydana geldiği görülmüştür. Bu durumdan, bir örgütün birden fazla kişinin liderliğinde ayrıldıktan sonra ayrı örgütlermiş gibi görünmekle fayda sağlanmıştır. Söz konusu örgütlerde ve örgütlere bağlı bulunan organlarda gizlilik birincil şart olarak belirlenmiştir. Örgütler, terörizmi, psikolojik hareketin bir parçası olarak görmüş hatta ilk basamağı olarak nitelendirmişlerdir. Propaganda amacı ile terör faaliyetleri gösterilebildiği gibi sadece infial ve korku yaratmak için de terörist eylemler gerçekleştirilebilmektedir. Terörizm odaklı faaliyetler, örgütlere istihdam sağlamak gibi bir amaca da hizmet ederler. Bu türden eylemler militan bulma noktasında örgüt yöneticilerinin işlerini kolaylaştırmıştır. Ermeni kökenli terör örgütleri daima birden çok devletin desteğine sahip olabilmişlerdir. (Şimşir, 2006:34-39)

4.5 Türkiye'nin Ermeni Terörüne Karşı Politikaları

Türkiye Cumhuriyeti, Ermenistan'dan, tüm komşularıyla ve kendisi ile ilişkilerinde uluslararası hukukun esaslarına uymasını talep etmekte ve bahsi geçen esasların özellikle üçü üzerinde durmaktadır. Bu esaslar, toprak bütünlüğüne saygı, sınırların ihlal edilmezliği ve iyi komşuluk ilkeleridir. Ermenistan, Türkiye ile karşılıklı toprak bütünlüğünü ve sınırların dokunulmazlığını garanti altına alan bir protokol imzalamayı redderek, ilk iki ilkeyi görmezden gelmesiyle ve soykırım iddialarını sürekli gündemde tutarak iyi komşuluk ilkesini zedelemektedir. Kısaca Ermenistan, Türkiye ile ilişkilerinde uluslararası hukukun esaslarını hiçe saymaktadır (Laçiner, 2002:169-171).

Robert Koçeryan yönetiminin soykırım iddialarını ülkenin dış politikasının öncelikli hedefleri arasına alması, Türkiye-Ermenistan ilişkilerinin kopma noktasına gelmesine sebep olmuştur. Ermenistan'ın bu hareketleri komşu iki ülke arasındaki gerginliği her geçen gün arttırmakta ve iyi komşuluk felsefesini zedelemektedir. Türkiye, tarihin yargılanmasının tarihe bırakılması gerektiği düşüncesindedir (Laçiner, 2002:169-171).

Karabağ'ı da dahil ederek, Azerbaycan topraklarının büyük bir kısmını işgal etmiş olan Ermenistan, toprak bütünlüğüne saygı esasını hiçe sayarak uluslararası hukukun esaslarını görmezden gelmektedir. Bu durum Türkiye tarafından sürekli ifade edilmektedir. Ermeni ordusu tarafından zapt edilen bölgelerin iadesi ve Karabağ sorununu da kapsayarak Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü adına çözüme ulaşılması Türkiye tarafından talep edilmektedir. Ermenistan devletinin Karabağ krizindeki saldırgan ve anlaşma yolunu asla içermeyen tutumu, Türkiye ile diplomatik ilişkilerin tıkanmasına sebep olmuştur. İlişkilerin normal seyrine dönebilmesi için bu problemlerin çözüme ulaşması ve Nahcivan ile Azerbaycan'ın bir koridor ile birleştirilmesini, bir şart olarak gördüğünü de belirtmiştir. (Laçiner, 2002:169-171)

Sovyet Rusya döneminde Azerbaycan toprağı olan ve Ermeni azınlığın da yaşamakta olduğu Dağlık Karabağ'daki çatışmalar 1988'de Ermeni vatandaşların Azerbaycan iradesini reddederek Ermenistan yönetimi altına girmeyi istemeleriyle başlamıştır.

1991 senesi itibarıyla, Azerbaycan'ın ve Ermenistan'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından, kanlı bir şekilde gerçekleşen Karabağ çatışmasında, 1994 senesinde ateşkes konusunda uzlaşmaya varılmıştır. (İşyar, 2004:513)

Soğuk savaşın ardından en yıkıcı bölgesel savaşların arasında yerini alan Karabağ krizinde, 1 milyon Azeri mülteci konumuna düşürülmüş ve Azerbaycan'a toprakların % 20'si Ermeni Devleti tarafından işgal edilmiştir. Karabağ, hem Türkiye-Ermenistan ilişkilerini etkilemiş, hem de diğer ülkelerde yaşayan Ermenileri Türkiye ve Azerbaycan aleyhine daha ateşli bir şekilde eylemlere sürüklemiştir. Ermenistan, özellikle Hocalı'da gerçekleştirdiği katliamın ardından Dağlık Karabağ yönetimiyle bir alakasının bulunmadığını ve yaşanan olayların Azerbaycan'ın iç problemi olduğunu açıklamış olsa da, uluslararası hakemlerin incelemeleri sonucunda Ermenistan'ın Dağlık Karabağ olaylarında aktif bir şekilde destekçi olduğunu ispat etmişlerdir. Cumhurbaşkanı Levon Ter-Petrosyan görevdeyken, Ermenistan'ın Türkiye ile iyi ilişkiler kurmasının önündeki en büyük problem Karabağ ve Hocalı'da yaşanan olaylardır. Ter-Petrosyan'ın Karabağ politikası, Türkiye ile düzelen ve gelişen bir diyalogu engellerken, Türkiye üzerine radikal politikalar takip edilmesini savunan diğer ülkelerde yaşayan Ermenilerce de eleştirilmiştir. (İşyar, 2004:587-604)

1994 senesinde imzalanan ateşkesin ardından, barış sürecine, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı bünyesinde hız verilerek iki ülke arasındaki gerginliğin sonlandırılması için görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerin dönüm noktası, 1996'da Lizbon Zirvesi olmuştur. Lizbon'da yapılan oturumlarda Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü esas alan kararlar Ermenistan haricindeki delegelerin desteğini almıştır. 1997 senesinde de Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı bünyesinde çözüm önerileri iki devlete de önerilmiştir. Bunlar Ermenilerin ilk olarak Dağlık Karabağ haricinde kaba kuvvetle zapt ettikleri toprakları iade etmesini ve Karabağ'ın statüsünün daha sonra kararlaştırılmasıdır. Ter-Petrosyan'ın yapılan önerilere sıcak baktığını beyan etmesinin ardından sert eleştirilere maruz kalmış ve istifa etmiştir. Uzlaşmaya kesinlikle onay vermeyen Robert Koçaryan'ın Devlet Başkanı olmasıyla, barış sürecide durmuştur. Koçaryan yönetiminde Karabağ krizinin çözümü için Azerbaycan Devlet Başkanı Aliyev ile görüşmemesi ve Aliyev'in Karabağ Yönetimi ile görüşmesi

gerektiğini belirtmiş, daha sonra krizin çözümü adına Aliyev ile görüşmeyi kabul etmesi ile barış süreci tekrar başlamıştır. (İşyar, 2004:587-604)

Türkiye, Karabağ krizi üzerine uluslararası örgütler ve özellikle de Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı bünyesinde çözüme ulaşılması için politikalar yürütmüştür. 1992 senesinde de Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri destekli, “koridor önerisi” masaya yatırılmıştır. Bu öneri, Azerbaycan ile Nahcivan arasındaki bölgenin bir kısmının Azerbaycan’a verilerek (Mehri Koridoru), Ermenistan ile de Dağlık Karabağ arasında bağ kurulmasını ele almaktadır. Ancak, her iki taraf da bu teklifleri geri çevirmiştir. Fakat, daha sonra barış görüşmelerinde koridor konusu tekrar masaya yatırılmıştır. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı’nın Karabağ krizi çözümü adına yaklaşımı, Azerbaycan’ın üniter yapısını dikkate almaktadır ve Türkiye, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı bünyesinde yaptığı eylemler ile bunun şekillenmesinde aktif bir şekilde yönlendirici olmuştur. (İşyar, 2004:587-604)

Türkiye’de Ermenilerin soykırım iddialarına cevap vermek ve gerçekleri Türk ve Dünya kamuoyuna sunmak üzere, bilimsel çalışmalara hız verilmiştir. 1980 yılından başlayarak, 200 milyonu aşan yazılı belge ile Başbakanlık Arşivi, Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi, Cumhuriyet Arşivi ile çeşitli üniversitelerin arşivlerinde, idari mevzuat değişiklikleri yapılmış ve arşivler Ermeniler dahil yerli, yabancı araştırmacılara açılmıştır. Ayrıca, üniversitelerdeki birçok öğretim üyesi, araştırmacılar ve kuruluşlar, konuyla ilgili birçok eser yayımlamışlardır. 1980 yılından başlayarak başta devletin çeşitli kurumları, özellikle bölgede yer alan üniversiteler, saha çalışmaları başlatmışlardır. Bu çalışmalara mahalli idareler de destek vermişlerdir. Üniversitelerin TRT ile işbirliğiyle görsel projeler de hayata geçirilmiştir. “Duvardaki Kan” belgeseline, Avusturyalı tarihçi ve film yapımcısı Erich Feigl’in “Bir Terör Efsanesi” ilave edilmiş, bu filmler, Türkiye ve Dünya televizyonlarında yayınlanarak aynı zamanda farklı dillerde kitap haline de getirilmiştir. “Su” ve “Musa Dağı’nda Kırk Gece” belgeselleri, Ermenilerin, “Musa Dağı’nda Kırk Gün”üne karşı bir yapım olarak gösterime girmiştir. Ayrıca, Atatürk Araştırma Merkezi tarafından farklı dillerde “20. Yüzyılda İnsanlık Dramı” adı altında CD ve video kasetler hazırlanmıştır. (Süslü, 1990:308-310)

Ayrıca Temmuz 1986'da başlatılan, 3'ü Erzurum, 2'si Van ve 2'si Kars'ta yer alan 7 adet toplu mezar açılmış, bu bölgede yaşanan olayları canlı yaşayanlarla görüşmeler yapılarak kayıt altına alınmıştır. Milli ve milletler arası seviyelerde yapılan sempozyumlarda ve yerli yabancı basın-yayın mensuplarının, bilim adamlarının, halkın ve özellikle yaşlı şahitlerin huzurlarında bu çalışmalar sergilenmiştir. Gazilerin, “kazın burayı, burada benim akrabamdan şehitler var” diyerek gösterdikleri Van'ın Zeve (Ziviye) köyündeki sekiz köylü, kadın, kız, çocuk ayırt etmeden üç bin şehidin birbirine sarılı iskeletlerinin bulunmasını sağlamışlardır. Nisan-Mayıs 1915 döneminde Rusların yanında getirdiği Ermeni çetelerinin Zeve haricinde yedi köye saldırı gerçekleştirdikleri, olayın canlı şahidi İbrahim Sargın'ın ve diğer köylerden gelen yaşlıların anlattıklarına göre kadın, kız, çocuk ayırt etmeden köyler yakılmış ve her türlü işkence yapılan insanlar katledilmiştir. General Antranik'in emriyle “2 yaşına kadar olan Müslümanların öldürülmesi” bu çetelerce uygulanmıştır. Gerek Kars'ın Ani Harabeleri yakınındaki Subatan'da, gerekse Erzurum'un Yeşil Yaylası'nda, Temmuz 1993'de yapılan kazılarda, Hasankale'nin Tımar Köyü'ndeki şahitlerin anlattıklarıyla ve bu kazılarda anne karnındaki ceninlere varıncaya kadar insanların katledildikleri ispat edilmiştir. (Süslü, 1990:308-310)

Uluslararası bir sempozyumun ardından gerçekleştirilen Van Zeve kazısında; CNN, CBS, Yunan, Çin, Taiwan, Fransız ve Alman televizyonları ile bilim adamları eşliğinde halkın huzurunda tescil edilerek, Dünya'ya duyurulmuştur. Van, Erzurum ve Kars'ta çıkan iskeletlerde ortak noktalar tespit edilmiş, bunlar, katliamları ve katledilenleri simgeleyen bulgular ve belgelerle Van, Kars ve Erzurum müzelerinde “Katliam Bölümleri”nde sergilenmektedir. (Süslü, 1990:310-311)

Mezarlardan çıkarılanların arasında, yanmış Kuran-ı Kerim ve Osmanlıca kitap parçaları, tespih taneleri ile yörenin kadınlarına, kızlarına ait takılarla birlikte, nadiren para, altınlar ve kadın süs eşyaları bulunmuştur. Üniversitelerdeki antropologlar, bu iskeletleri incelemişler ve bunların Türk insanına ait olduğunu ispatlamışlardır. (Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı, 1989:32-38)

Ordusu cephelerdeyken gerçekleştirilen saldırılarda bir milyondan fazla insanın katledilmesine rağmen Osmanlı Devleti, suçluları ölüm cezasına çarptırmamış

ve dünya tarihinde bir örneği dahi bulunmayan bir uygulamayla, tehcir kanunuyla, onları zararlı olabilecekleri bölgelerden zarar veremeyecekleri bölgelere göç ettirmiş, barındırmış ve emniyetlerini sağlamıştır. Savaşın ardından, Türklerin intikam peşine düşmesinden çekinen Ermeniler, bu savaşa girmelerine sebep olan İtilaf Devletleri'nin merhametlerine muhtaç olmuşlardır. Ancak Avrupa devletleri, Ermenileri geçmişte olduğu gibi kaderlerine yine terk etmişlerdir. Türkiye ise, söz konusu eylemleri görmezlikten gelircesine, ülkeye geri dönmek isteyen Ermeniler için genel af ilan etmiş, onlara yurt vermiştir. (Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı, 1989:32-38)

Günümüzde hala devam eden kanlı eylemler ve sözlü tahriklere, soykırım iddialarına, Türkiye'de yaşayan 50 bin civarındaki Ermeni, Osmanlı Devleti'nden beri süregelen refah ve ayrıcalıklarla hayatlarına devam etmektedir. Bu gerçekleri, bazı Ermeniler ve yabancılar da kabul etmişlerdir.

Türk diplomatlarına yönelik gerçekleştirilen eylemler çoğalmış, tüm Dünya'daki Ermeniler adına, bütün Ermeni halkının intikamı için yapıldığını ASALA ilan edince, Ermeni asıllı Türk vatandaşı Artin Penik, Türkiye'deki Ermeni cemaatinin bu cinayetleri nefretle ve lanetle karşıladığını Dünya'ya duyurmak için, İstanbul'da üstüne benzin dökerek kendisini yakmış ve şu sözleri haykırmıştır: *“ASALA canileri, sizlere sesleniyorum. Emperyalist devletlerin oyununu oynuyorsunuz. Size tahrif edilmiş tarihi bilgiler veriliyor. Geçmişte emperyalistlerin (Ruslar, İngilizler, Fransızlar) oyunları binlerce masum insanın canına kastetti. Kendinize gelin, sizi aldatıyorlar. Bu yolda başarıya ulaşamazsınız. Türklerle Ermeniler dün olduğu gibi bugün de yan yana, kardeşçe yaşamaya devam edeceklerdir.”* (Laçiner, 2002:204)

ASALA'nın gerçekleştirdiği Esenboğa katliamının sorumlularından Leon Ekmekciyan ise, Dünya kamuoyuna şöyle seslenmiştir: *“Yaptığımdan utanıyorum, şimdi gerçeği anlıyorum ki, Türk Hükümeti ve Türk Milleti bizim düşmanlarımız değilermiş. Bizim gerçek düşmanlarımızsa, bizim adımıza tarihimizi yeniden yapacaklarını iddia eden devletlermiş.”* (Atalar, 2003:309)

Ermeni Patriklerinden Şınark Kalustyan ise, şu şekilde bir açıklama yapmıştır: *“Biz kendimizi Türkiye Cumhuriyeti'nin ayrılmaz bir parçası sayarız. Memleketimiz dışında herhangi bir teşekkülün veya şahsın yurdumuz aleyhinde*

bulunduğu hareketi tasvip etmez ve cephe alırız. Türk Ermenileri olarak herhangi bir davamız ve Őikayetimiz yoktur. Tek idealimiz, Türkiye'nin kalkınması yolunda durmadan çalışmaktır. Asırlar boyu dini ve kültürel gelişmemizi sağlayan Türk milletinin bekası için dua ederim. ” (Atalar, 2003:310)

Türkiye’de 11 yıl yaşamış olan Profesör Jeanne Laroche, “Priere aux Arméniens” (Ermenilerden Ricam) isimli çalışmasındaşu şekilde yazmıştır (Atalar, 2003:311):

“Genç Ermenilerden çok rica ediyorum. Şiddet şiddeti, kan da kanı çeker. Türkiye’deki Ermeniler, 32 kiliseleri, 20 ilk ve orta okulları, 4 liseleri, hastaneleri ve huzur evleriyle barış içinde yaşıyorlar. Onlardan; profesörler, doktorlar, avukatlar, bürokratlar; rahat ve çalışkan tüccarlar var. Biliyorum ki, batıdan gelen gazeteleri okuyunca huzurları kaçanlar var. 65 yıl, geçmişı unutmak ve geleceğe yönelmek için kâfi değil mi? Dün tarihte tek bir millet olarak iki halk; 600 yıl boyunca 50 yıllık bir anlaşmazlık, bir kavga için mi birleştii? Birlikte kabul etmeliyiz ki, bu acımasız savaşta ve ondan sonraki karışık dönemde Türkler, Ermeniler ve diğer milletler için acı olaylar cereyan etmiştir. Bugün, kendilerinin ve atalarının ülkesi olan Türkiye Cumhuriyeti hudutlarındaki Ermeniler (bu rakam 50.000 civarındadır), mutlu bir şekilde yaşamaktadır. Neden hala ispat edilmemiş, bir kin ve dünyanın her tarafından tamamen masum insanların öldürölmesinin kınandığı kültürel bir kimlik arayıp üzerinde ısrar ediliyor?”

Ermeni asıllı Türk vatandaşı, Torkom Istepanyan şu söylemleri yapmıştır (Atalar, 2003:312):

“Ancak bilinen bir gerçek varsa, o da bizim yüzyıllardan beri Türklerle kardeşçe yaşamamızdır. Örf ve adetler bakımından birbirimize öyle kaynaşmışız ki, adeta tek topluluk olmuşuz. Dünya kamuoyu önünde memnuniyetle ifade edebiliriz ki, bu gerçek en güzel ifadesini asırlara dayanan Türk-Ermeni kardeşliğinde bulmuştur. Bu kardeşliğin başlangıcı XI. yüzyıl ortalarına dayanır. 1064 yılında Pakraduni Ermeni Krallığına Bizanslılar tarafından son verilince, Bizans zulmüne dayanamayan Ermeniler can ve mallarını güvence altına almak amacıyla Eğin taraflarına gelip, Türklerin himayesine sığındılar.

Bu devre onlar için huzur oldu. Vatanlarına sınımsız bağlandılar. Türkler tarafından bunlardan bazılarında Amiral ünvanı verildi. Böylece ilk Türk-Ermeni dostluğunun temeli atılmış oldu. Bu kardeşliğin en güzel kanıtı da bugün dünyanın dört bucağına serpilmiş olan Ermeni toplumunun günümüze dek varlığını sürdüren Türkçe kökenli soyadlarıdır. Örneğin, dünya Ermenilerinin Ruhani Reisi Gatogigos Muhterem Vazgen'in soyadı Balcıyan'dır (Romanya doğumlu olduğu halde).

Çıkarlarını Türk-Ermeni dostluğuna gölge düşürmekte arayan ortak düşmanlarımızın art düşünceli politikacıları ne yazık ki, bu kardeş toplulukları birbirine kırdırma siyasetini gerçekleştirmiştir. Kol kola yürüyen, omuz omuz haysiyet mücadelesi yapan imparatorluğun evlatları, birbirine hançer çekmiştir. Her iki tarafın liyakatsiz önderlerinin müşterek düşmanlarımızın ülkemizde sergiledikleri oyunlara alet oluşu ne yazık ki, her iki tarafı da telafisi imkansız zararlara sokmuştur. Üzülerek belirtmek isterim ki, bugün de yurdumuzda aynı oyun başkaları için oynanmaktadır. Türk ulusu ve onun yanı sıra 'Türkiye bölünmez bir bütündür' diyen Atatürk'ümüzün ilkeleri doğrultusunda kenetlenmiş olan kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri, oynanmak istenen bu oyunları bozacak kuvvet ve kudrettedir.

Bu yazım nedeniyle bazı kimseler belki beni 'satılmakla' suçlayacaklardır. Şunu kesinlikle bilsinler ki, damarlarımda en az kendileri kadar Ermeni kanı mevcuttur. Bu kanım da o kadar temiz kalmış ki, beni gerçekçi yapmıştır. O gerçek içindir ki, bizler burada kilise ve okullarımızla her türlü manasız kinlerden uzak tam bir özgürlük ortamında yaşantımızı sürdürmekteyiz."

Bu bahsedilenler ve daha bir çok yazılı ve sözlü örneğin ışığında, Türklerin Ermenilere gösterdiği anlayışın büyüklüğünü ispatladığı kadar, Ermenilerin mevcut durumlarından ortaya çıkan zayıflıklarının sonucu olan tarihi nasıl çarpıtıp çıkarlarına göre yazma çabasında olduklarına delil olarak gösterilebilir.

5. SONUÇ

Türk tarihi, kültürü ve medeniyeti açısından son derece önemli unsurlardan biri olan Ermeniler; başta 1789 Fransız İhtilali'nin getirdiği fikir akımları ve yine zamanın büyük devletlerinin Osmanlı İmparatorluğu'nu şark meselesi çerçevesinde parçalamak, bölmek ve sömürmek maksadıyla müdahil olmaları neticesinde, Türklerle bir yol ayrımına gelmişlerdir. Bu ayrışmanın yoğunluk noktası, 19. yüzyılın ikinci yarısı ve 20. yüzyılın başlarıdır. Fransa, Birleşik Krallık, Rusya gibi ülkelerin vermiş olduğu destek sonucunda, milliyetçilik akımıyla ilk ayaklananlar Sırp ve Yunanlılar olmuş, bunlara daha sonra Romenler, Karadağlılar ve Bulgarlar eklenmiştir. Büyük devletlerin kışkırtmasıyla ayaklanma, ayaklanma neticesinde söz konusu devletlerin olaya müdahale ederek çoğunlukla Osmanlı Devleti ile savaşa girişmesi ve neticede de bu savaşlardan yenik çıkarak zikredilen azınlıkların böylece bağımsız bir devlet olma örneği, Ermenilerin de bu yolu takip etmelerine neden olmuştur.

Ancak bu süreçte Ermenilerin önemli bir dezavantajları vardı. O da diğerleri gibi hiçbir bölge ya da coğrafyada çoğunluk nüfusuna sahip olmamalarıydı. İşte bu durum Ermenileri yukarıda belirttiğimiz etkenlerin de devreye girmesiyle, stratejik açıdan farklı bir metodu denemelerine, anarşi ve terör hareketlerine ağırlık vermelerine yol açtı.

I. Dünya Savaşı'nı kendi ayrılıkçı ve bağımsızlık emelleri için “bulunmaz bir fırsat” olarak gören Ermeniler, II. Abdülhamit döneminde kurmuş oldukları başta Hınçak ve Taşnak gibi komitelerin öncülüğünde, adeta bir seferberlik hali başlatmışlardır. Rus ordusuna yol açmak, her türlü yardımda bulunmak, casusluk yapmak, doğrudan gönüllü olarak Rus ordusunda savaşmak gibi, ajanlık, casusluk olarak nitelendirilen beşinci kol faaliyetleriyle yaşadığı topraklara ihanet niteliğindeki hareketlerden çekinmeyen Ermeni çeteleri, bu şekilde sahip oldukları avantajlı konumun da etkisiyle, husumet besledikleri Türk ve Müslüman insanlara karşı toplu katliamlar ve her türlü insanlık dışı fiilleri işlemekten çekinmemişlerdir. Zaten savaşın getirdiği son derece zor

koşullarla mücadele etmek durumunda olan Osmanlı Devleti yönetimi, bu ortam içinde bir de Ermenileri bu tür hareketleri ile uğraşmak mecburiyetinde kalmıştı. Böyle bir ortamda yapılabilecek en makul bir tedbiri uygulayan İttihat ve Terakki yönetimi Ermenileri buldukları savaş bölgelerinden ve stratejik noktalardan toplayarak, daha güvenli olan Suriye ve Irak topraklarına sürgün etmiştir.

I. Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılan Osmanlı Devleti, gelişen hadiselerle birlikte yeni bir sürece girmiş ve Ermeni meselesi de bu aşamada farklı bir boyut kazanmıştır. Şöyle ki, sürgün hadisesini, Ermenileri planlı bir şekilde yok etme hareketi olarak değerlendiren Ermeniler bu kez sürgün olayında baş sorumlu olarak gördükleri İttihat ve Terakki Cemiyeti liderlerine karşı Nemesis adını verdikleri intikam amaçlı amansız bir suikast hareketi başlatmışlardır. Taşnak Komitesi öncülüğünde yapılan bu suikastlar neticesinde Talat, Cemal ve Sait Halim Paşa ile birlikte Dr. Bahattin Şakir ve Cemal Azmi beyler gibi önemli isimler öldürülmüştür.

Cumhuriyet tarihinin ilk yıllarında, özellikle milli mücadele döneminde de Ermeni meselesi gündemdeki yerini almış, hususiyle dış kamuoyunda sürekli tartışılır olmuştur. Mustafa Kemal Paşa'ya 17 Ocak 1921 tarihinde United Telgraph muhabiri tarafından sorulan “Yakın zamanda Türklerin Ermenilerle katliam yaptıkları hakkında neşredilen haberler doğru mudur?” sorusuna şu cevabı vermiştir (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III, 2006):

“Türkler tarafından Ermeniler aleyhinde katliam, uydurulmuş rivayetler ve daha önce yayılmış bir takım yalan ve iftiralarla ibarettir. Bunların kat'iyyen doğru olmadığına emniyet edebilirsiniz. Bu hakikatın belgelendirilmesi için tarafsız heyetlerin memleketimizde kemal-i serbesti ile icra-yı tahkikat eylemelerini memnuniyetle kabul ederiz. Bu meseleye dair Ermenistan'daki Yakın Doğu Amerika yardım heyetleri tarafından verilen en son raporların okunmasını tavsiye ederiz.”

Bu yaşananlardan yaklaşık yarım asırlık bir süre geçtikten sonra özellikle diasporadaki ikinci kuşak genç Ermeniler arasında milliyetçilik fikirlerinin yoğunlaşması ile vatansızlık ve intikam duygularının yeniden gündüme gelmesiyle beraber yeni bir kuşak Ermeni terörü daha kendini göstermiştir.

Ermeni Tehciri'nin 50. yıl dönümü münasebetiyle 1965 yılında Ermenilerin yoğun olarak yaşadıkları yerlerde toplu gösteriler ve Türkiye'ye karşı söylem ve fiiller ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu süreçte Mıgırdıç Yanıkyan'ın Los Angeles'de 1973 yılında gerçekleştirdiği bireysel hareket, bundan sonra ortaya çıkacak olan toplu suikast hareketinin fitilini de ateşlemiştir.

Sosyalist eğilimli Hınçak Komitesi'nin devamı niteliğindeki ASALA ile aşırı milliyetçi Taşnak'ın uzantısı durumundaki Ermeni Soykırı Adalet Komandoları'nın 1975-1985 yılları arasındaki on yıllık süreçte dış temsilciliklerdeki onlarca Türk diplomat ve çalışanına kanlı suikastlar ve saldırılar düzenlemiştir. Bu tür hareketler, Ermeni nüfusunun yoğun olarak yaşadığı ülke ve şehirlerde meydana gelmekteydi. Nitekim e fazla Ermeni terör eylemi Fransa'da vuku bulmuştur. Onu ise sırasıyla Lübnan ve Amerika Birleşik Devletleri izlemiştir. Fransa, Lübnan ve Amerika Birleşik Devletleri'nde çok sayıda Ermeni terör faaliyetlerinin olmasının yegane sebebi ise bu ülkelerde Ermeni diaspora nüfusunun oldukça fazla bulunmasıdır. Bu eylemlerin 21'i Amerika Birleşik Devletleri'nde, 48'i Fransa, 24'ü Lübnan, 20'si İsviçre, 15'i İran, 14'ü İtalya, 8'i İspanya, 7'si İngiltere, 5'i Almanya, 5'i Danimarka, 5'i Belçika, 5'i Kanada, 4'ü Yunanistan, 4'ü Türkiye, 3'ü Avusturya, 3'ü Hollanda, 2'si Avustralya, 2'si Portekiz, 1'i Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, 1'i Yugoslavya, 1'i Bulgaristan, 1'i Lüksemburg ve 1'i de Irak'ta olmuştur. Ermeni terör eylemlerinin 26'sı Amerika Birleşik Devletleri, 2'si Avustralya'da ve 45'i de Asya kıtasındadır. Geriye kalan 127 olay ise Avrupa'da meydana gelmiştir. 15 eylemde Türk diplomat veya temsilcisi arabasına binerken, inerken, seyir halindeyken ya da kırmızı ışıkta durdukları anda öldürülmüşlerdir.

Ermeni saldırılarının ivme kazandığı yıllara bakıldığında, Türkiye'deki iç düzenin bozulmaya başladığı ve ülkenin yavaş yavaş önü alınamaz bir terör dönemini yaşadığı görülmektedir. Yani içte Türkiye zaten çok büyük bir asayiş ve terör dönemi yaşarken, Ermeniler uluslararası kamuoyunu ve kendilerini destekleyen devletleri de arkalarına alarak eylemlerini daha etkili gerçekleştirebilmişlerdir. En fazla Ermeni terör olaylarının olduğu yıllar sırasıyla 1981, 1980 ve 1982 yıllarıdır. Bu yıllara dikkatle bakılınca, Türkiye'nin askeri yönetim ile idare edildiği seneler olarak göze çarpmaktadır.

Daha sonra Türkiye'nin önlemleri arttırması üzerine Ermeni terör faaliyetlerinin azaldığı görülmektedir. Bu eylemler neticesinde ise 93 insan ölmüş, 529 kişi de yaralanmıştır. Ölen 93 kişiden çoğunluğu diplomatik temsilci olmak üzere 47'si Türk'tür. Diğerleri ise Ermenilerin eylemleri sırasında havaalanında, diplomatik temsilciliklerde ve patlamaların olduğu yerlerde bulunan yabancı uyruklulardır. Bu sayının içinde ölen Ermeni militanlar da bulunmaktadır.

Ermeni terör faaliyetlerinde dikkati çeken önemli hususlardan biri, bu eylemlerde Ermeni Soykırımını Adalet Komandoları'nın son derece sistematik ve profesyonel saldırılar düzenlemesiydi. Nitekim ASALA ile kıyaslandığında, Ermeni Soykırımını Adalet Komandoları'nın eylemleri daha planlı, programlı, uzmanlık gerektiren, etkili ve hedefe yönelikti. Ayrıca ASALA, Türk hedefleriyle birlikte Türkiye'ye destekçi olarak gördükleri veya kendilerine yönelik eylem ve tedbirlerde bulunan diğer ülke hedeflerine de saldırmaktaydı. Ermeni Soykırımını Adalet Komandoları'nın ise tamamen Türkiye'ye ve Türklere yönelik sistematik, nokta eylemlerde bulunmuştur. ASALA teröristleri hakkında değerlendirmede bulunurken onların sadece genel bir militan eğitimi aldıkları göze çarparken, Ermeni Soykırımını Adalet Komandoları'nın teröristlerine ise çok daha özel, uzmanlık isteyen, teknik bir eğitimin (Delta Force, Özel Kuvvet veya Özel Harekat eğitimi gibi) verildiğini söylemek mümkündür. Yaklaşık 10 yıl süren son dalga Ermeni terörü; ASALA'nın lideri Hagopyan'ın aşırı otoriter tutumu, Orly Baskını'ndan sonra terörün acı yüzünü gören Fransa ve Avrupa'nın artık örgüte yüz çevirmesi, yine Orly Olayı'ndan sonra örgüt içinde hizipçiliğin baş göstermesi ve son olarak da yavaş yavaş istikrarı yakalayan Türkiye'nin karşı operasyonları, ASALA'yı bitirme noktasına getirmiştir. Örgüt 1988 yılında lideri Hagopyan'ın öldürülmesi ile tamamen etkinliğini kaybetmiş, ancak profesyonelliği ile dikkati çeken Ermeni Soykırımını Adalet Komandoları ise bu süreçte yer altına inerek "uykuya" geçmiştir.

Yakın tarihte derin siyasi ve sosyal izler bırakan Ermeni terörünün Türkiye'yi bu şekilde kısıpca almasında bazı faktörlerin önemli rol oynadığı bilinmektedir. Son dalga Ermeni terörünün ortaya çıkmasında, Kıbrıs meselesinde Türkiye'nin hemen bütün Avrupa devletleri ve Amerika Birleşik Devletleri'ni karşısına alma pahasına hareket ederek 1974'te Kıbrıs Barış Harekatı'nı gerçekleştirmesi bir dönüm noktası olarak düşünülebilir. Zira Ermeniler, Türkiye'nin bu devletler

karşısındaki zor durumunu bulunmaz bir fırsat bilerek terör hareketlerini adım adım arttırmışlar ve bu konuda söz konusu devletlerin ciddi bir engeliyle de karşılaşmayınca, kanlı terör faaliyetlerini en üst boyutlara vardırımlardır.

Dışta bunlar olurken, Türkiye'nin kendi iç durumu da tahlil etmekte yarar vardır. Bu dönemde daha çok koalisyon hükümetleriyle idare edilen Türkiye'nin yavaş yavaş bir de sağ - sol çatışmaları ve Dev-Sol, Dev-Yol, TKP-ML, TİKKO gibi terör örgütlerinin yol açtığı anarşi ve cinayetlerle uğraşmak zorunda kalması ASALA örgütünün güçlenmesine zemin hazırlamıştır. Burada zikredilen terör örgütleri (özellikle TKP-ML ve TİKKO) içinde Ermenilerin de faaliyet göstermesi, bu konuda Türkiye'nin içte ve dışta olmak üzere planlı bir Ermeni terörü ile karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Yine söz konusu yıllarda Türkiye'ye dışarıdan gelen kaçak silahların ticaretini yönlendiren kişilerin içinde Ermenilerin de bulunması söz konusu çıkarımı güçlendirmektedir.

Başarısız koalisyon hükümetleri ve iç siyasi çekişmelerin yarattığı istikrarsızlığa ilaveten, Türkiye'ye adeta nefes aldirmayan dahili terör, devletin maruz kaldığı harici teröre karşı oldukça zayıf kalmasına ve gerekli tedbirleri alamamasına neden olmuştur. Bu dönemde dikkatini büyük ölçüde içteki terör faaliyetlerine yoğunlaştıran Türk istihbarat teşkilatı, dışta da Ermeni terörüne karşı pek bir varlık gösterememekteydi. Türkiye, dış istihbaratını büyük oranda "Batılı müttefiklerine" havale etmişti. Diğer yandan Ermeni terörü başladığı sıralarda Dış İşleri Bakanlığı da buna karşı hazırlıksız yakalanmıştı. Bu dönemde tarihi süreçten yeterince haberdar olmayan ve hatta "durup dururken Türk diplomatlarını Ermeniler acaba niçin öldürmeye başladılar?" sorunu sormaya başlayan görevlilerin varlığı oldukça düşündürücüdür. Kuşkusuz Ermeni terörü dış işleri çalışanlarını büyük oranda etkilemişti. Zira yetişmiş bir diplomat ve görevli kadrosu bu hain saldırılar esnasında yok olmuş ve Türkiye bu durumun zararlarını sonraki yıllarda görmeye başlamıştır. Saldırıları esnasında, bu kritik mesleğe yönelik taleplerin büyük oranda azaldığı görülmüştür ki bu da söz konusu sıkıntının ortaya çıkmasında en önemli etkenlerden biriydi. Bu dönemde dış temsilciliklerde çalıştırılan yabancıların varlığı, Türkiye için önemli handikaplardan biriydi. Çünkü bazı saldırılardan sonra yabancı görevlilerin ortadan kaybolduğu görülmüştür.

12 Eylül Darbesi'ne adım adım yaklaşan Türkiye'nin, bu süreçte terör, anarşi ve istikrarsızlığa daha fazla maruz kaldığı bilinmektedir ki, aynı dönemde Ermeni terörünün de gittikçe ivme kazanması oldukça dikkat çekicidir. Öyle anlaşılıyor ki kötüye gidiş, yukarıda izah ettiğimiz şekilde doğal olarak birbirine paralel bir seyir takip etmiştir. Dolayısıyla, bu tür bir iç ve özellikle dış teröre göğüs germek, ancak içte "siyasi istikrar" ve iyi yönetimden geçmektedir. Ermeni terörünün 12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleşen askeri darbe döneminin ilk yıllarında en etkili seviyeye yükselmesi, yine yukarıda anlatılanlar çerçevesinde düşünülmelidir. Ermeni terörünün karşısında Türkiye'nin bu denli çaresiz kalması, bir "lobi" sorunu olduğunu da ayrıca göstermektedir. Dünya'da Yahudilerden sonra en güçlü lobilerden birine sahip olan Ermeniler, diasporada yaşadıkları devlet ve toplumların kamuoylarını kendi lehlerine çevirmelerinde son derece önemli bir etken olmuştur. Çok güçlü lobi faaliyetleri dışında Ermenilerin konumu güçlendiren bir diğer etken de, çok iyi bir örgütlenme ve birlikte hareket etme niteliklerine sahip olmalarıdır. Ermeniler arasındaki bu birliktelik, onların, yabancı toplumlar içinde kendi benliklerini muhafaza etmeleri için önemli bir avantaj olmuştur. Ermeni lobisine mukabil bir Türk lobisinin olmayışı Türkler için en büyük dezavantajlardan biriydi. Bu eksiklik aslında Osmanlı Devleti döneminden kalan bir mirastır ve günümüzde de ülkenin birçok meselede etkisiz kalmasında inkar edilemez bir faktördür. Türkiye Cumhuriyeti söz konusu eksikliğini 80'li yıllardan itibaren Yahudi lobisi kanalıyla gidermeye çalışmıştır ki, bu tavır birçok önemli dış sorunda sürdürülmektedir.

Ancak bu tür geçici çözümlerle sonuca varmak mümkün değildir ve Türkiye kendi güçlü lobisini bir an önce oluşturmak mecburiyetindedir. Aslında Türkiye'nin böyle bir lobi oluşturmak için potansiyel birçok avantajı da bulunmaktadır. Örneğin bu konuda çok geniş bir coğrafyaya sahip olan Türk devletleri ile birlikte hareket etmek önemli bir çözüm yolu olacaktır. Bugün Ermenistan ile çok ciddi sorunlar yaşayan Azerbaycan'ın lobi konusunda Türkiye ile birlikte hareket edeceği açıktır.

Bütün bu değerlendirmelerden sonra yüzyıllar boyunca birlikte yaşama tecrübesine sahip olduğumuz Ermenilerin tamamının Türk muhalifi ya da Türk düşmanı olduğunu söylemek mümkün değildir. Hatta ASALA ve Ermeni

Soykırımı Adalet Komandoları'nın saldırıları dahi bütün Ermeni toplumuna mal edilemez. Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada menfaatleri bulunan büyük devletler yüzlerce yıl dostluk içinde yaşayan iki halkı birbirine düşman etmişlerdir ve halen bu politikaları doğrultusunda her iki toplumun düşmanca tutum içinde olmasını arzulamaktadırlar. Onların söz konusu siyasetlerinin bedelini ise maalesef Türk ve Ermeni halkı ödemiştir, ödemektedir. Tarihte bütün bu yaşananlardan sonra birçok Ermeni hala Türk vatandaşı ve dostudur, Türk devleti idaresinde yaşamaktadır ve hatta Türkiye'yi de vatanları olarak görmektedirler. Burada bize düşen görev tarihte olanları objektif bir şekilde ortaya koymak ve tarihteki Türk-Ermeni dostluğunun canlandırılması için gerekli olan bütün çabaları göstermektir. Ancak bu çatışmanın tarafı olan Ermenilere de çok ciddi görevler düşmektedir. Evvela diyalogdan yana olduklarını iddia eden Ermeniler, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü, dolayısıyla Lozan'ı tanıyıp, Sevr iddialarından da bir an önce vazgeçmelidirler. Zira Ermenilerin istekleri ve ülkemizden toprak talepleri, hiçbir tarihi, siyasi, kültürel ve demografik gerçeklerle örtüşmemektedir.

KAYNAKLAR

- Akçura, E.**, 2001. “Ermeni Sorunu ve Türklere Yaptıkları Katliamlarda Ermeni Komitelerinin Yeri”, Yeni Türkiye Dergisi Ermeni Sorunu Özel Sayısı II (38).
- Akdağ, M.**, 1974. “Türkiye’nin Batılılaşmasını Zorunlu Kılan Koşullar”, Kurul, 50. Yıldönümünü Anma Kitabı, 611s. Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF.
- Akgül, S. ve Güler, A.**, 2003 Sorun Olan Ermeniler, Berikan yayıncılık, İstanbul.
- Akgün, S.**, 1994. “Kendi Kaynaklarında Amerikalı Misyonerlerin Türk Sosyal Yaşama Etkisi 1820- 1914”, X. Türk Tarih Kongresi V.
- Aksu, Ş.**, 2001. Ermeni Sorunu Rehberi, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli.
- Akşin, S.**, 1998. Ana Çizgileriyle Türkiye’nin Yakın Tarihi 1789-1980, İmaj Yayıncılık.
- Akşin, S.**, 2006. Jön Türkler ve İttihat Terakki, İmge Yayınları, Ankara.
- Aktan, G.**, 2001. “Hukukta Soykırım ve Ermeni Meselesi”, Görüş Dergisi (48).
- Alkan, N.**, 2002. Gençlik ve Terörizm, TEMÜH Yayınları, Ankara.
- Altınok Salih**, Belgeleriyle 19 ve 20. Yüzyıl Başlarında Ermeni Sorunu, Ankara 2007.
- Anadol Cemal**, Tarih Boyunca Türk-Ermeni Meselesi, İstanbul, Bilge Karınca, 2007.
- Anadol, C.**, 2002. Tarihin Işığında Ermeni Dosyası, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.
- Antranik, Ç.**, 2003. Antranik Paşa, Çev. M. Arpi ve N. Arek, Peri Yayınları, İstanbul.
- Aras Mikail**, Türk Ermeni İlişkileri Ve İlişkileri Dönüştüren Terör Süreci, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.
- Armağanoglu, F.**, 1997. 19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914), Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Atalar, Münir.** “Sözde Ermeni Soykırımını İddiasına Reddiye”, Ermeni Araştırmaları, Cilt 3, Ankara, Ermeni Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2003.
- Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 2006. Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri I-III, Divan Yayıncılık.
- Aydın, S.**, 2002. “İki İttihat- Terakki; İki Ayrı Zihniyet; İki Ayrı siyaset”, Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Cumhuriyet’e Devreden Düşünce Mirası Tanzimat ve Meşrutiyet’in Birikimi, Ed.: M. Ö. Alkan, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bal, İ. ve Çulfalı, M.**, 2006. Dünden Bugüne Ermeni İlişkileri, Lalezar Kitabevi, Ankara.
- Başar, Z.**, 1982. Ermeniler Hakkında Makaleler ve Derlemeler, Devlet Su İşleri Basım ve Foto-Film İşletme Müdürlüğü, Ankara.

- Bayur, Y. H.**, 1991. Türk İnkılap Tarihi I. Kısım II, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Bayur, Y. H.**, 1991. Türk İnkılap Tarihi II. Kısım IV, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Beydilli, K.**, 1988. "1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşında Doğu Anadolu'dan Göçürülen Ermeniler", Türk Tarih Belgeleri Dergisi, XIII (17).
- Binark İsmet**, Asılsız Ermeni İddiaları ve Ermenilerin Türklere Yaptıkları Mezalim, Ankara, ATO Yayını, 1995.
- Cankara Yavuz, Kılıçoğlu Gökmen, Karakoç Ercan, Dünden Bugüne Türk Ermeni İlişkileri, (ed. İdris BAL- Mustafa ÇUFALI), "Ermeni Terörü ve ASALA terör örgütü", Nobel Yayın, Ankara Haziran 2003.
- Çitlioğlu Ercan, Ölümcül Tahterevallı, Destek Yayınları, Ankara 2007.
- Çitoğlu, E.**, 2000. Yedekteki Taşeron: ASALA-PKK, Ümit Yayıncılık.
- Deliorman, A.**, 1975. Türklere Karşı Ermeni Komitacıları, Boğaziçi Yayınları, İstanbul.
- Ermeni Araştırmaları Dergisi, Sayı:1, Mart-Nisan-Mayıs 2001.
- Eyicil, A.**, 2008. Osmanlı'nın Son Döneminde Maraş'ta Ermeni Siyasi Faaliyetleri, Gün Yayıncılık, Ankara.
- Gazigiray A. Alper**, Ermeni Terörünün Kaynakları, Gözen Yayınevi, İstanbul 1982.
- Gazigiray, A. A.**, 2000. "Ermeni sorunu ve Bursa Ermenileri, Türk ermeni ilişkileri ve Ermeni Soykırım İddiaları, Ed.: S. Yüceer, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa.
- Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı, Geçmişten Bugüne Türk-Ermeni İlişkileri, Ankara, Genelkurmay Basımevi, 1989.
- Göka, Erol;** Beyazyüz, Murat. Türk-Ermeni Sorununun Psikolojik Boyutu. Ermeni Araştırmaları, 2013.
- Güner Agah Oktay**, Ermeni Soykırım Yalanında Tetikçiye Suçlama. Azmettiriciye "Rica" Politikası, Ankara, Oku-Yorum Yayınları, 2006.
- Gürses, E.**, 2001. Ayrılkçı Terörün Anatomisi/ İra-Eta-PKK, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Gürses, E.**, 2007. Uluslar Arası Sistemin Kıskaçında Etnik Terör, Profil Yayıncılık, İstanbul.
- Gürün Kamuran, Ermeni Dosyası, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2006.
- Gürün Kamuran, Ermeni Dosyası, TTK yay., 3. Baskı, Ankara 1985.
- Halaçoğlu Yusuf, Ermeni Tehciri, Babıali Kültür Yayıncılığı, 14.Baskı, 2008 İstanbul.
- Halaçoğlu, A.**, 2003. "XIX. Yüzyıl Sonlarında Ermeni İsyancıları ve 1895 Trabzon Örneği", Dünden Bugüne Türk-Ermeni İlişkileri, Ed.: İ. Bal ve M. Culfalı, Nobel Yayın-Dağıtım, Ankara.
- Hanioğlu, Ş. M.**, 1985. Bir Siyasal örgüt olarak Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türklük(1889-1902), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Hocaoğlu, M.**, 1976. Tarih'de Ermeni Mezalimi ve Ermeniler, Anda Dağıtım, İstanbul.
- İşyar, Ö.** Göksel. Sovyet-Rus Dış Politikaları ve Karabağ Sorunu, İstanbul, Alfa Basım Kitabevi, 2004.
- Kanar, M.**, 2001. Ermeni Komitelerinin Emelleri ve İhtilal Hareketleri Meşrutiyetten Önce ve Sonra, Der Yayıncılık, İstanbul.

- Kantarıcı Şenol, Laçiner Sedat** ve diğerleri, Ermeni Sorunu El Kitabı. Ankara, Ankara Ün. Basımevi, 2003.
- Karacakaya Recep**, “İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Ermeniler”, Çeşitli Yönlerden Türk-Ermeni İlişkileri, ed. Şafak Ural vd., İstanbul 2006, 79-96.
- Karpat, K.**, 1996. Türk Demokrasi Tarihi. Siyasi, Ekonomik, Kültürel Temeller, Ata Yayınları, İstanbul.
- Kılıç, D.**, 2000. Osmanlı İdaresindeki Ermeniler Arasında Dini ve Siyasi Mücadeleler, ASAM, Ankara.
- Kılıç, D.**, 2001. “Osmanlı Ermenileri Arasında Katolik Kilisesinin Kuruluş Faaliyetleri”, Yeni Türkiye Dergisi Ermeni Sorunu Özel Sayısı II (38).
- Kınal, F.**,1987. Eski Anadolu Tarihi, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Kırzioğlu, F. M.**, 1977. Türk İnkılap Tarihi Ders Notları, Atatürk Üniversitesi Mediko-Sosyal Merkez Müdürlüğü, Erzurum.
- Kocabaşoğlu, U.**, 1992. “Doğu Sorunu Çerçevesinde Amerikan Misyoner Faaliyetleri”, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü,Tarihi Gelişmeler İçinde Türkiye'nin Sorunları Sempozyumu (Dün-Bugün-Yarın) (8-9 Mart 1990), 282s. Ankara, Türk Tarih Kurumu.
- Kocabaşoğlu, U.**, 2000. Kendi Belgeleriyle Anadolu'daki Amerika. 19. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Amerikan Misyoner Okulları, İmge Yayınları, Ankara.
- Kocaş, Sadi** : Tarih Boyunca Ermeniler ve Selçuklulardan Beri Türk Ermeni İlişkileri, Ankara, 1970.
- Koçaş, M. S.**, 1990. Tarihte Ermeniler ve Türk Ermeni İlişkileri, Kostaş Yayınları, İstanbul.
- Kundakçı Hasan**, Emperyalizmin Kullandığı Ermeniler, Ankara, Türkiye Gaziler Vakfı Yayınları No:4, 2001.
- Laçiner, S.**, 2005. Türkler ve Ermeniler Bir Uluslar Arası İlişkiler Çalışması, USAK Yayınları, Ankara.
- Laçiner, Sedat**. “Ermenistan Dış Politikası ve Belirleyici Temel Faktörler”, Ermeni Araştırmaları, Cilt 1, Ankara, Ermeni Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2002.
- Lütem Ömer Engin**, Avrasya Dosyası-Terör, ASAM yayınları, Ankara 2006.
- Malaville, D. G.**, 1998. 1915 Osmanlı-Rus Trajedisi, Çev. N. Bakkaloğlu, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.
- Mayevsriy, V. T.**, 1997. Kürt Ermeni İlişkileri, Çev. H. Varlı, Sipan Yayınları, İstanbul.
- Mazıcı, N.**, 1987. Belgelerle Uluslar Arası Rekabette Ermeni Sorunun Kökeni (1878-1918), Dor Yayınları, İstanbul.
- McCarthy Justin**, “Ermeni İsyancıları ve Osmanlılar,” Ermeni Araştırmaları Dergisi, Sayı 16-17, Kış 2004- İlkbahar 2005.
- Metin, H.**, 1992. Türkiye'nin Siyasi Tarihinde Ermeniler ve Ermeni Olayları, MEB, Ankara.
- Minassan, A. T.**, 1992. Ermeni devrimci Hareketlerinde Milliyetçilik ve Sosyalizm 1887-1912, Çev. M. Tuncay, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Nalbandian, L.**, 1963. The Armenian Revolutionary Movement , University of California, Berkley.

- Oğuz, M.**, 2004. Anadolu'nun Fethi Türk Ermeni İlişkileri ve Kilise, Bayrak Yayıncılık, İstanbul.
- Ortaylı, İ.**, 1985. "Osmanlı İmparatorluğu'nda Millet" Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul.
- Osmanlı Belgelerinde Ermeniler (1915-1920), Ankara, Devlet Arşivleri Genel Müd., 1995.
- Öke, M. K.**, 1991. Ermeni sorunu (1914-1923), Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Ökse, N.**, 1985. "Ermeni Sorununun Doğuşu, Tehcir Kanunu ve Uygulamaları", Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü Türklerin Tarih Boyunca Ermeni toplumu İle İlişkileri Sempozyumu (8-12 Ekim 1984).
- Örgün, Faruk.** 2001. Küresel Terör (Global Terror). İstanbul. Okumuş Adam.
- Özcan Tuğrul, II.** Abdülhamid Döneminde Orta ve Doğu Karadeniz'de Meydana Gelen Ermeni Olayları, İstanbul, Özbay Yayıncılık, 2007.
- Özçelik İsmail,** Ermeni Sorunu ve Gerçekler, Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2005.
- Özdemir Hikmet,** Arnold Toynbee'nin Ermeni Sorununa Bakışı, Türkiye Bilimler Akademisi, 27 Ocak 2005.
- Özkan Zafer,** Tarihsel Akışı İçerisinde Terörden Politikaya Ermeni Meselesi, İstanbul, Kendi Yayını, 2001.
- Özoğlu, A.,** 2007. Şfre Çözüldü. Masonlardan Türkiye'ye Kanlı Hediye, ASALA, PKK, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.
- Öztürk Nazif,** Azınlık Vakıfları, Ankara, Altinküre Yayınları, 2003.
- Parmaksızoğlu, İ.**, 1981. Ermeni Komitelerinin İhtilal Hareketleri ve Besledikleri Emeller, Devlet Su İşleri Basım ve Foto-Film İşletme Müdürlüğü, Ankara.
- Paşa Hüseyin Nazım,** Ermeni Olayları Tarihi I, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın No:15,1998, s. XV.
- Pomian, K. J.,** 1990. Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküşü, Çev. K. Turan, Kayıhan Yayınevi.
- Roberts, Adam. Spring** 2002. "Counter-terrorism, Armed Force and Laws of War," Survival (44).
- Sakaroğlu, N.,** 1991. Osmanlı Eğitim Tarihi, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Sakarya, İ.,** 1984. Belgelerle Ermeni Sorunu, Genel Kurmay Askeri ve Stratejik Etüt Başkanlığı Askeri Tarih Yayınları, Ankara.
- Sarınay Yusuf vd.,** Ermeni Komiteleri, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2001.
- Seki Yusuf,** Dış Basında Ermeni Meselesi (1999-2003), Ankara, Başbakanlık Basın-Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü, 2004.
- Shafritz, Jay M.** 1991. Almanac of Modern Terrorism. New York . Facts on File.
- Süreyya Münir,** Ermeni Meselesinin Siyasi Tarihçesi (1877-1914), Ankara, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın No:53, 2001.
- Süslü Azmi, Ermeniler** ve 1915 Tehcir Olayı, 1990.
- Süslü, Azmi.** Türk Tarihinde Ermeniler, Ankara, Kars Kafkas Üniversitesi Yayınları, 1995.
- Şehirli Y. Atila,** "ASALA'nın Ortaya Çıkışı Eylemleri İlişkileri ve Sonu", Dünden Bugüne Türk- Ermeni İlişkileri, Ankara, 2003.

- Tacar, Pulat Y.** 1999. Terör ve Demokrasi (Terror and Democracy). Ankara. Bilgi Yayınevi.
- TBMM, Osmanlı'nın Son Dönemlerinde Ermeniler. Ankara, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Yayın No:94, Editör: Türkkaya Ataöv, 2011.
- Tuğtan, Mehmet Ali.** 2001. "Terörün Evrimi ve Devletler Sistemi," Foreign Policy.
- Türkdoğan Berna,** 1915'ten Günümüze Tehcir, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul Eylül 2006.
- Türkdoğan, Berna.** Türk-Ermeni İlişkileri, Ankara, Divan Yayıncılık, 2000.
- Ulubelen Erol,** İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye, Aykaç Kitabevi, İstanbul 1967.
- Uras, E.,** 1987. Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi, Belge Yayınları, İstanbul.
- Vatandaş, A.,** 2005. ASALA Operasyonları aslında Ne oldu, Alta Yayınları, İstanbul.
- Waltz, Kenneth. Fall** 1993. "The Emerging Structure of International Politics," International Security 18 (2).
- Williams, Howard.** 1996. Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Teorisi Üzerine bir Derleme (An Essay on International Relations and Political Theory). Ankara. Siyasal Kitabevi.
- Yaşarbaş Enver,** Ermeni Terörünün Tarihçesi, İst. Petek Yay., 1984.
- Yavi, E.,** 2003. Türkler Ermeniler Kürtler, Yazıcı Yayınevi, İzmir.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Elvin Jafarli

Doğum Tarihi: 27.04.1994

Öğrenim Durumu: Yüksek Lisans

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Uluslararası İlişkiler	Batı Üniversitesi	2011 - 2015
Yüksek Lisans	Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	İstanbul Aydın Üniversitesi	2015 -